

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Факультет фінансів та обліку
Кафедра фінансових технологій та банківського бізнесу

КОСОВАН Богдан Георгійович

Заощадження населення України: формування та залучення в банки / Savings of the population of Ukraine: formation and attraction in banks

спеціальність: 072 – Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
освітньо-професійна програма – Банківська справа
Кваліфікаційна робота

Виконав студент групи
ФБСм-21
Б.Г. Косован

Науковий керівник:
к.е.н., доцент, О.О. Іващук

Кваліфікаційну роботу
Допущено до захисту:
«__» _____ 20 __р.
Завідувач кафедри
_____ О. В. Кнейслер

ТЕРНОПІЛЬ – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	2
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА ЗАЛУЧЕННЯ ЗАОЩАДЖЕНЬ НАСЕЛЕННЯ В БАНКИ	
1.1. Економічна сутність, класифікація та функції заощаджень населення	6
1.2. Особливості залучення заощаджень населення у діяльність банківських установ	14
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА ЗАЛУЧЕННЯ ЗАОЩАДЖЕНЬ НАСЕЛЕННЯ БАНКІВСЬКИМИ УСТАНОВАМИ	
2.1. Аналіз структури та динаміки мобілізації заощаджень населення банківськими установами	21
2.2. Оцінка депозитних програм банків як елемента механізму залучення заощаджень населення	29
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ЗАЛУЧЕННЯ ЗАОЩАДЖЕНЬ НАСЕЛЕННЯ БАНКІВСЬКИМИ УСТАНОВАМИ	
3.1. Інноваційні підходи банків до залучення заощаджень населення	36
3.2. Підвищення фінансової грамотності населення як інструмент стимулювання довгострокових заощаджень	42
ВИСНОВКИ	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Формування та ефективне залучення заощаджень населення набуває особливої актуальності в умовах тривалих кризових явищ, структурної трансформації національної економіки, зниження інвестиційної активності та суттєвої волатильності фінансового ринку. Актуальність дослідження обумовлюється кількома взаємопов'язаними чинниками. По-перше, в умовах воєнного стану та поглиблення макроекономічної нестабільності зростає потреба в акумуляції внутрішніх ресурсів, оскільки доступ до зовнішнього капіталу є обмеженим і дорогим. Заощадження населення стають одним із небагатьох джерел довгострокових фінансових потоків, здатних підтримати відновлення та розвиток економіки. По-друге, пандемія COVID-19 і повномасштабна агресія змінили фінансову поведінку домогосподарств: зросла обережність, актуалізувалися питання безпеки й збереження капіталу, змістився баланс між готівковими та безготівковими формами заощаджень. Тому, саме заощадження населення є одним із ключових внутрішніх джерел інвестиційного потенціалу держави, а їх мобілізація банківськими установами визначає стійкість та динаміку функціонування національного фінансового сектора. Водночас довіра населення до банків, рівень його фінансової грамотності, доступність сучасних депозитних інструментів, а також здатність банків створювати конкурентні умови для акумуляції заощаджень формують стратегічний контур економічної безпеки країни.

Огляд літератури з теми дослідження. Питання формування заощаджень населення і перетворення їх на ресурсну базу банківських установ посідає важливе місце в економічній теорії та практиці. Дослідження формують широкий науковий дискурс, у межах якого розкривається сутність заощаджень як економічної категорії, визначаються мотиви та фактори їх формування, окреслюються аспекти їх трансформації у фінансові ресурси. До наукових напрацювань в означеній сфері слід віднести праці Р. Бачо, І. Вядрової, О. Дзюблюка, С. Домбровської, Т. Кізими, С. Коваль, Р. Короленко,

О. Лозиченко, Л. Маршук, І. Сидор та інш.

Мета та завдання кваліфікаційної роботи. Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні сутності заощаджень населення, аналізі сучасних тенденцій їх формування та залучення банківськими установами, а також визначенні напрямів удосконалення інструментів їх залучення в банківську систему.

Відповідно до мети передбачено виконання таких завдань:

- розкрити економічну сутність, класифікацію, мотиви та функції заощаджень населення;
- дослідити роль банків у мобілізації заощаджень та визначити особливості депозитної політики;
- проаналізувати структуру й динаміку заощаджень населення та депозитних ресурсів банків у 2019–2024 рр.;
- здійснити оцінку сучасних депозитних програм банківських установ;
- обґрунтувати інноваційні підходи до залучення заощаджень населення;
- визначити роль фінансової грамотності у формуванні ощадної поведінки та розширенні застосування сучасних банківських інструментів.

Об'єктом дослідження є процес формування та залучення заощаджень населення у банківські установи.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти залучення заощаджень домогосподарств у діяльність банківських установ.

Методи дослідження. У дослідженні застосовано комплекс методів аналізу та наукового пізнання, серед яких: методи логічного узагальнення, порівняльного аналізу, статистичного та структурно-динамічного дослідження, графічного та табличного представлення результатів, а також методи системного та ситуаційного аналізу. Їх використання дозволило оцінити тенденції розвитку депозитного ринку, визначити ключові закономірності заощадження населення та сформулювати обґрунтовані рекомендації.

Інформаційну основу дослідження становили нормативно-правові акти України, дані НБУ, банківських установ, наукові дослідження, інтернет ресурси.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання банківськими установами при взаємодії з домогосподарствами, розширенні інноваційних інструментів залучення заощаджень та зміцнення ресурсної бази.

Апробація результатів дослідження. За темою дослідження опубліковано тези, які були опубліковані у Збірнику студентських наукових праць «Актуальні питання теорії і практики фінансового менеджменту, фінансових ринків, банківської справи та соціального забезпечення» (Тернопіль: ЗУНУ, 2025).

Структура роботи. Кваліфікаційна робота сформована зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Повний обсяг роботи складає 51 сторінку. У роботі подано 13 таблиць, 5 рисунків, список використаних джерел сформовано з 48 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА ЗАЛУЧЕННЯ ЗАОЩАДЖЕНЬ НАСЕЛЕННЯ В БАНКИ

1.1. Економічна сутність, класифікація та функції заощаджень населення

В умовах трансформаційних змін та економічної нестабільності вагому роль у розвитку економіки відіграє здатність домогосподарств акумулювати та раціонально розміщувати власні заощадження. У ситуації, коли зовнішні джерела фінансування стають менш доступними або дорожчають, саме внутрішні ресурси населення можуть забезпечити необхідний обсяг інвестицій для підтримки відтворювальних процесів. Заощадження перетворюються на один із небагатьох стійких каналів формування фінансового потенціалу, що не лише пом'якшує шоки, а й створює базу для відновлення економічної активності.

Разом із тим їхнє значення виходить за межі суто фінансової категорії. Заощадження формують специфічний соціально-економічний простір, у якому проявляється довіра до фінансових інститутів, рівень фінансової грамотності та здатність населення прогнозувати власні ризики. У країнах із нестабільним макроекономічним середовищем вони часто виконують захисну функцію, дозволяючи домогосподарствам адаптуватися до коливань доходів і підвищеної невизначеності [21]. Таким чином, заощадження стають не лише індикатором фінансової поведінки населення, а й важливим чинником забезпечення стійкості економічної системи загалом.

Саме тому необхідним є дослідження економічної сутності та властивостей заощаджень населення, що поєднує мікроекономічний аналіз мотивів і рішень домогосподарств із макроекономічною оцінкою ролі заощаджень у відтворювальних процесах.

На думку О. Лозиченко «заощадження варто розглядати як сукупність тимчасово вільних фінансових ресурсів домогосподарств, які утворилися

внаслідок перевищення доходів над витратами з метою отримання додаткового доходу або використання в майбутньому» [19]. У визначенні увагу зосереджено на ресурсній природі заощаджень, підкреслюючи що заощадження мають мінливий і оборотний характер, спрямовані або на отримання додаткового доходу, або на використання у майбутньому. Тобто заощадження визначається як активний ресурс, здатний приносити дохід за умови правильного розміщення.

І. Вядрова та О. Морозов пропонують під «заощадженням розуміти ту частину доходу, яка відкладена на термін більший, ніж період його отримання. При цьому варто додати, що доходи населення, будучи джерелом заощаджень, відіграють роль найважливішого чинника, що впливає на ощадні процеси» [7]. Увага зосереджується на часовому вимірі процесу заощадження, тобто як соціально-економічні параметри визначають можливість і масштаби збереження коштів.

Л. Маршук та К. Поліщук трактують «заощадження як економічний процес, пов'язаний із збереженням певної частини грошових доходів населення, для забезпечення власних потреб у майбутньому» [21]. Заощадження відображають не стільки обсяг ресурсів, скільки дії домогосподарства, а саме прийняття рішення, обрання способу збереження, формування фінансової стратегії. Важливим акцентом є забезпечення майбутніх потреб, що дозволяє інтерпретувати заощадження як один із механізмів фінансового самозабезпечення.

У найбільш загальному вимірі заощадження можна трактувати як частину поточного доходу домогосподарства, що не споживається негайно, а відкладається з метою використання в майбутньому. Однак таке визначення є лише наближенням до реального змісту економічної категорії. У сучасних умовах заощадження доцільно розглядати як результат складної системи рішень, що формується під впливом суб'єктивних очікувань, поведінкових мотивів, ризиків та інституційної якості фінансових посередників [9].

Тому, на нашу думку заощадження населення слід визначити як економічний процес і результат фінансової поведінки домогосподарств, що

полягає у свідомому відкладанні частини поточного доходу, з метою забезпечення майбутніх потреб, підвищення фінансової стійкості або отримання додаткового доходу.

Сутність заощаджень населення розкривається через їхні функціональні прояви. Передусім заощадження відіграють стабілізаційну функцію, забезпечуючи домогосподарствам здатність протистояти непередбачуваним змінам у дохідній чи споживчій сфері. Зростання економічної невизначеності, коливання ринку праці, інфляційні прояви та інші ризики актуалізують необхідність створення індивідуального резервного капіталу [19]. Саме нагромаджені кошти дозволяють згладжувати наслідки економічних шоків, не знижуючи різко рівень поточного споживання. Наявність такого резерву фактично зменшує вразливість домогосподарств і підсилює їхню адаптивність до змін у соціально-економічному середовищі.

Не менш вагомою є інвестиційна функція, яка проявляється через трансформацію заощаджень у джерело довгострокових ресурсів для реального сектору економіки. У контексті обмеженого доступу до зовнішнього фінансування саме внутрішні заощадження стають ключовою передумовою підтримки підприємницької активності, інноваційних проєктів та розбудови інфраструктури.

Наступна регулятивна функція заощаджень проявляється через їхній вплив на сукупний попит і пропозицію. Коли домогосподарства збільшують обсяг відкладених коштів, споживання в поточному періоді скорочується, тоді як інвестиційні можливості фінансової системи зростають [7]. Така взаємодія формує механізм міжчасового перерозподілу, який дає змогу збалансувати соціально-економічну динаміку. Тому заощадження виконують не лише пасивну, а й активну роль у формуванні економічного циклу.

Окрему функцію становить забезпечувальна, яку іноді трактують як функцію фінансового самозабезпечення. Вона полягає у здатності заощаджень гарантувати реалізацію майбутніх життєвих планів, а саме від фінансування освіти, медичних послуг чи житлових проєктів до підтримки матеріального

добробуту в похилому віці [21]. Заощадження забезпечують домогосподарствам більшу свободу вибору та підвищують фінансову автономію, зменшуючи залежність від соціальних трансфертів або кредитних ресурсів.

Варто також відзначити поведінкову функцію, яка відображає вплив заощаджень на формування фінансової культури та ощадливих практик. Регулярне відкладання частини доходу сприяє закріпленню моделей відповідальної економічної поведінки, підвищує рівень фінансової грамотності та стимулює домогосподарства до участі у фінансових ринках.

Таким чином, заощадження населення виконують функцій, які утворюють основу їхнього економічного значення. Вони одночасно стабілізують фінансовий стан домогосподарств, забезпечують інвестиційні ресурси для економіки, регулюють міжчасовий розподіл споживання й інвестицій, гарантують реалізацію майбутніх потреб та формують культуру фінансової поведінки. На основі дослідження сформовано у табл. 1.1 функціональне призначення заощаджень населення та їх вплив на економічний процес.

На мікрорівні заощадження виконують роль фінансової «подушки безпеки», забезпечуючи домогосподарствам стійкість у ситуаціях непередбачуваних шоків, таких як втрата доходу, хвороба чи тимчасова зміна ринкової кон'юнктури. Крім того, вони виступають механізмом міжчасового вибору, дозволяючи оптимізувати споживання в межах життєвого циклу. На макрорівні заощадження населення становлять основу формування внутрішніх інвестиційних ресурсів, через які банки, інвестиційні фонди й держава фінансують масштабні економічні проєкти [19]. Таким чином, вони виконують подвійну функцію: гарантують фінансову стабільність домогосподарств і водночас забезпечують довгострокову капіталізацію економіки.

Заощадження населення також характеризуються інституційною гнучкістю, тобто здатністю переміщуватися між секторами фінансової системи. Банк, страхова компанія, кредитна спілка, небанківська фінансова установа, через які населення може реалізовувати своє бажання відкласти ресурси. У цьому контексті заощадження стають індикатором конкурентоспроможності

фінансових інститутів: чим більша частина ресурсів прямує до банків, тим вищою є оцінка населенням їхньої надійності та сервісної привабливості.

Таблиця 1.1

Функціональне призначення заощаджень населення та їхній вплив на економічні процеси

Функція	Характеристика	Вплив на економічні процеси
Міжчасового перерозподілу (споживча)	Забезпечує перенесення частини поточного доходу в майбутні періоди з метою згладжування споживання протягом життєвого циклу.	Сприяє стабільності сукупного попиту, запобігає надмірним коливанням споживання, підтримує макроекономічну рівновагу в умовах коливань доходів.
Стабілізаційна	Підвищує стійкість домогосподарств до економічних шоків і непередбачуваних витрат.	Пом'якшує вплив кризових явищ, знижує глибину економічних спадів, підтримує внутрішній попит під час турбулентності, виступаючи елементом автоматичної стабілізації.
Інвестиційна	Формує ресурсну базу для кредитування та реалізації інвестиційних проєктів через банківську систему та інші фінансові інститути.	Збільшує інвестиційний потенціал економіки, сприяє розвитку підприємництва, інновацій, створенню робочих місць та прискорює економічне зростання.
Забезпечувальна (фінансової безпеки)	Забезпечує фінансову базу для реалізації довгострокових потреб: житло, освіта, лікування, старість.	Зменшує соціальне навантаження на державу, посилює роль приватного сектора у соціально-економічному забезпеченні, стимулює попит на довгострокові фінансові інструменти.
Регулятивна	Впливає на пропорції між поточним споживанням і нагромадженням ресурсів, формуючи механізм міжчасового перерозподілу.	Сприяє балансуванню макроекономічних потоків: уповільнення надмірного споживання, розширення пропозиції капіталу, пом'якшення перегріву економіки у фазі зростання.
Поведінкова	Формує моделі ощадливості та відповідального фінансового планування, підвищує рівень фінансової грамотності.	Покращує якість фінансових рішень населення, стимулює розвиток ринку інвестиційних продуктів, зміцнює довіру до фінансових інститутів, сприяє підвищенню ефективності фінансової системи.
Страхова (захисна)	Виконує роль особистого ризикозахисного механізму, що дозволяє компенсувати непередбачені витрати без зовнішніх запозичень.	Зменшує навантаження на соціальні фонди та кредитний ринок, знижує ризики неплатоспроможності населення, сприяє макроекономічній стабільності.

Примітка. Складено автором на основі [7; 19; 21; 46].

З метою порівняння різних типів заощаджень здійснено їх класифікацію, що охоплює широкий спектр фінансових і нефінансових активів, різняться за мотивами формування, строками використання, рівнем ліквідності та ступенем ризику (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Класифікація заощаджень населення

Примітка. Складено автором на основі [7; 19].

Одним із найбільш універсальних підходів є поділ заощаджень за формою зберігання, який дає змогу виокремити фінансові й нефінансові активи. Фінансові заощадження охоплюють грошові кошти у вигляді депозитів, рахунків до запитання, коштів на електронних гаманцях, цінних паперів, страхових накопичень. Вони характеризуються вищою мобільністю та здатністю швидко включатися в економічні процеси через систему фінансового посередництва. Нефінансові заощадження представлені нерухомістю, дорогоцінними металами, предметами довгострокового зберігання та іншими матеріальними активами, які можуть виконувати як функцію захисту від інфляції, так і роль засобу накопичення багатства. Істотне значення має класифікація заощаджень за строками використання, яка дозволяє розрізнити короткострокові, середньострокові та довгострокові форми. Короткострокові заощадження пов'язані з оперативними потребами домогосподарств – формуванням «подушки безпеки», покриттям можливих непередбачуваних витрат або фінансуванням

поточних споживчих цілей. Середньострокові заощадження орієнтовані на реалізацію важливих, але не віддалених у часі цілей: придбання техніки, автомобіля, ремонт житла тощо. Довгострокові заощадження відіграють стратегічну роль у фінансовому плануванні, охоплюючи накопичення на житло, освіту дітей, пенсійні резерви.

Наступною є класифікація за рівнем ризику, яка відображає поведінкові особливості домогосподарств. Високоліквідні заощадження – готівка, залишки на карткових рахунках, короткі депозити – забезпечують швидкий доступ до ресурсів, але мають обмежену прибутковість. Низьколіквідні активи, такі як нерухомість або інвестиції в цінні папери, вимагають тривалого строку для конвертації у гроші, однак потенційно здатні приносити вищий дохід. Класифікація розширена критерієм інституційного середовища, що передбачає розмежування заощаджень залежно від того, через які фінансові інститути вони формуються: банківські, небанківські (страхові, пенсійні фонди, кредитні спілки), ринкові (інвестиційні фонди, операції з цінними паперами). Такий підхід дає змогу оцінити рівень розвитку фінансової системи та ступінь довіри населення до різних каналів збереження ресурсів.

Необхідною умовою для обґрунтованого формування політики залучення заощаджень та підвищення ефективності фінансового планування на рівні домогосподарств є визначення мотивів, сукупність яких формує основу економічної поведінки, яка залежить від соціально-економічної ситуації, рівня фінансової культури та ступеня довіри до фінансових інститутів (табл. 1.2).

Визначені мотиви є взаємопов'язаними, хоча кожен з них має свій змістовий акцент і власний вплив на вибір інструментів та обсяг заощаджень. Одним із найбільш поширених є запобіжний мотив, що полягає у прагненні домогосподарств створити фінансову резервну подушку, здатну компенсувати можливі ризики втрати доходу чи несподіваних витрат. Така поведінка посилюється в умовах інфляційних шоків, нестабільності ринку праці та недостатньої ефективності державної системи соціального страхування. Цільовий мотив відображає стратегічну орієнтацію домогосподарств на

реалізацію конкретних майбутніх планів. Накопичення зарди значущих життєвих цілей сприяє більш системній та регулярній ощадній поведінці, що підвищує загальний рівень фінансової дисципліни.

Таблиця 1.2

Мотиви заощаджень населення та їхні ключові характеристики

Мотив заощадження	Змістова характеристика	Вплив на фінансову поведінку домогосподарств
Запобіжний	Формування резерву для покриття непередбачуваних ризиків: втрата доходу, хвороба, економічні кризи.	Підвищує обережність у фінансових рішеннях; стимулює накопичення високоліквідних активів (готівка, депозити до запитання).
Цільовий	Накопичення для досягнення конкретних життєвих цілей: житло, освіта, лікування, великі покупки.	Сприяє регулярному та планомірному відкладанню коштів; стимулює використання строкових депозитів, накопичувальних програм.
Інвестиційний	Формування заощаджень для отримання доходу від їхнього розміщення у фінансові чи матеріальні активи.	Підвищує інтерес до інвестиційних інструментів; збільшує участь домогосподарств у фінансових ринках; формує схильність до ризику.
Соціальний	Прагнення забезпечити фінансову незалежність, підвищити матеріальний стан або зберегти соціальний статус.	Мотивує до довгострокового накопичення; впливає на вибір інструментів, що формують «фінансову подушку» та капітал.
Вимушений	Зумовлений зовнішніми обмеженнями споживання: кризи, дефіцит товарів, нестабільність ринку.	Призводить до тимчасового зростання заощаджень; не супроводжується активним фінансовим плануванням; може знижувати участь у ринкових інструментах.
Поведінковий	Вироблення стійкої звички економити → результат фінансової соціалізації, виховання, культури заощадження.	Підвищує сталість і регулярність накопичень; формує довгострокові ощадні практики та зменшує імпульсивне споживання.
Спекулятивний	Орієнтований на отримання короткострокового прибутку від змін ринкової кон'юнктури.	Поширює ризикові стратегії; стимулює інтерес до біржових операцій та високоволатильних активів.

Примітка. Складено автором на основі [7; 19; 21].

Інвестиційний мотив виокремлюється як наслідок зростання фінансової культури та зміни підходів до управління особистим капіталом. Домогосподарства, що мають надлишкові ресурси, прагнуть не лише зберегти, а й примножити кошти через інвестиції у фінансові або матеріальні активи. Формування цього мотиву значною мірою залежить від економічної стабільності, доступності фінансових інструментів та рівня довіри до інституцій.

Соціальний мотив пов'язаний із бажанням домогосподарств забезпечити довгострокову стабільність, автономність та певний рівень матеріального статусу. Заощадження у цьому контексті служать індикатором життєвої

впевненості та основою для реалізації життєвих стратегій. Він відображає не тільки економічні прагнення, а й соціально-поведінкові фактори, що впливають на культуру накопичення. У ситуаціях економічної кризи або обмеження споживчого ринку домогосподарства змушені відкладати кошти через скорочення можливостей для витрачання, тим самим формуючи вимушений мотив. Основу довготривалих ощадних практик формує поведінковий мотив, який стимулює регулярне накопичення та сприяє раціоналізації фінансових рішень, що в довгостроковій перспективі позитивно впливає на економічну стійкість домогосподарств.

Загалом структура мотивів демонструє, що рішення про заощадження є результатом поєднання різних мотивів залежно від економічної ситуації, очікувань населення та рівня довіри до фінансових інститутів. Для держави та фінансових організацій розуміння цих мотивів є важливим, оскільки дозволяє формувати більш ефективні інструменти залучення заощаджень, підвищувати фінансову стабільність населення та активізувати внутрішні джерела економічного розвитку.

Отже, економічна сутність заощаджень населення охоплює широкий спектр мотивів і поведінкових моделей, що формують рішення домогосподарств щодо нагромадження ресурсів. Заощадження водночас виступають механізмом самозабезпечення населення, джерелом фінансової стійкості економіки та каналом перерозподілу ресурсів між секторами.

1.2. Особливості залучення заощаджень населення у діяльність банківських установ

В системі формування та трансформації заощаджень населення важливу роль відіграють банківські установи, виконуючи функції основних інституційних посередників між домогосподарствами та економікою в цілому. Їхня роль не обмежується лише забезпеченням зберігання коштів, але банки створюють інфраструктуру для перетворення ощадних коштів у доступні

інвестиційні ресурси, сприяють фінансовій стабільності та визначають характер взаємодії між населенням і фінансовою системою. Окрім того, саме вони трансформують заощадження у кредитні ресурси, що забезпечують розвиток бізнесу, інфраструктури та інноваційних проєктів. Від ефективності їхніх механізмів залучення залежить, яка частка нагромаджених домогосподарствами коштів працюватиме на економіку, а яка залишатиметься в неринкових або малоефективних формах збереження (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Особливості залучення заощаджень населення банківськими установами

Особливість	Характеристика	Вплив на домогосподарства та банківську діяльність
Довіра до банків	Готовність населення розмішувати заощадження залежить від стабільності банку, прозорості його діяльності, ефективності регулювання та захисту депозитів.	Підвищує або знижує схильність домогосподарств до депозитних інструментів; визначає стабільність ресурсної бази банків та їхню здатність виконувати кредитні функції.
Посилення конкуренції за ресурси домогосподарств	Банки змагаються не лише між собою, а й з небанківськими фінансовими інститутами, страхуванням, інвестиційними платформами та fintech-сервісами.	Стимулює розвиток інноваційних продуктів, диференціацію депозитних програм, підвищення якості сервісу та персоналізацію послуг.
Цифровізація процесів залучення заощаджень	Активне впровадження онлайн-депозитів, мобільних застосунків, дистанційної ідентифікації та автоматизованих сервісів управління заощадженнями.	Знижує трансакційні витрати, підвищує зручність і доступність фінансових послуг, стимулює залучення різних груп населення.
Гнучкість і диверсифікація депозитних продуктів	Пропозиція різних за строками, ліквідністю та доходністю інструментів: строкові депозити, накопичувальні програми, депозитні сертифікати тощо.	Дозволяє задовольняти потреби різних груп населення; зменшує ризик відтоку депозитів; підвищує стабільність пасивів банку.
Процентна політика банків	Формування конкурентних ставок з урахуванням інфляційних очікувань, монетарних умов і структури пасивів.	Впливає на привабливість розміщення коштів у банку; визначає мотивацію населення переходити від готівкових та інших заощаджень до офіційних каналів.
Рівень фінансової грамотності населення	Обізнаність домогосподарств у питаннях ризику, доходності, строків і фінансових інструментів.	Підвищує схильність до довгострокових і складніших ощадних інструментів; зменшує імпульсивність фінансових рішень; сприяє стабільності депозитної бази.
Комунікаційна та освітня роль банків	Інформування клієнтів, консультаційні послуги, освітні проєкти, прозорість умов договорів.	Формує раціональну ощадну поведінку, підсилює довіру до банку, сприяє розширенню клієнтської бази та зростанню довгострокових заощаджень.
Макроекономічне середовище	Стан інфляції, валютна стабільність, рівень доходів населення, регуляторна політика.	Визначає обсяги та структуру заощаджень; впливає на можливість банків залучати ресурси та забезпечувати реальну прибутковість депозитів.

Примітка. Складено автором на основі [2; 9; 13; 16; 43].

Передусім банки виконують акумуляційну функцію, яка полягає у залученні розпорощених заощаджень домогосподарств та їх інтеграції у єдину фінансову систему. Завдяки депозитним продуктам, платіжним інструментам і сервісам для зберігання коштів банки забезпечують надійний механізм збереження капіталу, що особливо важливо в умовах підвищених ризиків та нестабільності економічного середовища [43]. Наявність розвиненої банківської інфраструктури підвищує спроможність домогосподарств нагромаджувати заощадження та стимулює їхню інтеграцію в фінансовий сектор.

Окрім того, за рахунок трансформаційної функції банки забезпечують перетворення короткострокових і середньострокових заощаджень населення на довгострокові кредитні ресурси для реального сектору [2]. Банки здійснюють перерозподіл фінансових потоків у часі й між суб'єктами економіки, забезпечуючи таким чином роботу механізму фінансового посередництва. Через кредитування підприємств і домогосподарств вони створюють умови для економічного зростання та модернізації, а невикористані заощадження населення перетворюють на активний капітал. У цьому аспекті банки виконують стратегічну роль у забезпеченні інвестиційної спроможності країни [13].

Важливою складовою ролі банків є забезпечення довіри населення, без якої неможливе ефективне функціонування ринку заощаджень. Надійність банківських інститутів, прозорість їх діяльності, рівень захисту депозитів і стабільність регуляторного середовища формують очікування домогосподарств і визначають їхню готовність розміщувати заощадження у фінансовій системі.

Банки також відіграють важливу роль у підвищенні фінансової культури населення. Через консультаційні послуги, інноваційні цифрові сервіси, інструменти фінансового планування та програми лояльності вони впливають на структуру мотивів заощадження та прийняття рішень домогосподарств. Таким чином, банки сприяють формуванню довгострокових ощадних практик і розширюють можливості населення щодо вибору оптимальних способів накопичення та інвестування коштів.

Значущим аспектом є стабілізаційна роль банків, що проявляється через

здатність банківської системи згладжувати економічні коливання. Залучені банками заощадження забезпечують ліквідність і стійкість фінансового сектору, що дозволяє пом'якшувати наслідки кризових явищ [16]. Крім того, банки через процентні ставки та депозитну політику впливають на структуру попиту й пропозиції капіталу, створюючи умови для макроекономічної рівноваги.

З метою стимулювання заощаджень населення, формування довгострокових фінансових відносин і зміцнення ресурсної бази банківські установи використовують розгалужену систему інструментів, серед яких депозитні продукти залишаються ключовим і найбільш традиційним механізмом акумулювання ресурсів. Саме депозити виступають базовою формою організованого заощадження, що забезпечує одночасно і збереження капіталу, і можливість його примноження.

В Законі України «Про банки та банківську діяльність законодавець чітко визначив вклад (депозит) як кошти в готівковій або у безготівковій формі, у валюті України або в іноземній валюті, які розміщені клієнтами на їх іменних рахунках у банку на договірних засадах на визначений строк зберігання або без зазначення такого строку і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору» [34].

У Положенні «Про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами, вклад (депозит) – це грошові кошти в готівковій або безготівковій формі у валюті України або в іноземній валюті чи банківські метали, які банк прийняв від вкладника або які надійшли для вкладника на договірних засадах на визначений строк зберігання чи без зазначення такого строку (під процент або дохід в іншій формі) і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору» [33].

Н. Ковшун, В. Блищик та І. Стецюк «депозит – грошові кошти у готівковій чи безготівковій формі у будь якій валюті, які передані до банку їх власником чи третьою особою за дорученням власника для зберігання на окремому рахунку в банку на умовах, визначених угодою» [15].

Відтак, на наш погляд, банківський депозит слід розуміти як економічну категорію, зміст якої розкривається у встановленні місця і ролі для банку та клієнта не лише в межах операційного процесу зберігання коштів, а й у ширшому контексті фінансових відносин, що формують структуру ресурсної бази та визначають поведінку домогосподарств (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Сутність банківських депозитів з позиції банку та клієнта

Примітка. Складено автором.

Для банку депозит виступає джерелом стабільних пасивів, що забезпечують можливість здійснення активних операцій, насамперед кредитування та інвестування. Наявність достатнього й диверсифікованого депозитного портфеля підвищує фінансову стійкість банку, зменшує залежність від зовнішніх запозичень та зміцнює його позиції на ринку.

Для клієнта депозит відіграє подвійну роль: з одного боку, він є інструментом збереження та примноження капіталу, що дозволяє забезпечити фінансову безпеку й реалізацію майбутніх потреб; з іншого – депозит виступає формою участі в фінансовій системі, яка гарантує захист коштів і забезпечує певний рівень передбачуваності доходу. Таким чином, депозит створює інституційну основу взаємної довіри між вкладником і банком, що є необхідною передумовою ефективного функціонування фінансового ринку. У цьому сенсі депозитна форма заощаджень набуває значення не лише як технічний інструмент, а як елемент економічного механізму, який поєднує приватні

фінансові рішення домогосподарств із потребами економічного розвитку. Класифікацію депозитів банківських установ подано на рис. 1.3.

Рис. 1.3. Класифікація депозитів банків

Примітка. Складено автором на основі [1; 2; 23; 43].

Під час формування продуктового ряду послуг банківські установи визначають внутрішню систему ранжування депозитних інструментів. Така система дозволяє не лише впорядкувати депозитну політику, а й встановити баланс між інтересами банку та його клієнтів, водночас удосконалюючи класифікаційні ознаки депозитних продуктів і поглиблюючи розуміння їхнього економічного змісту (рис. 1.4).

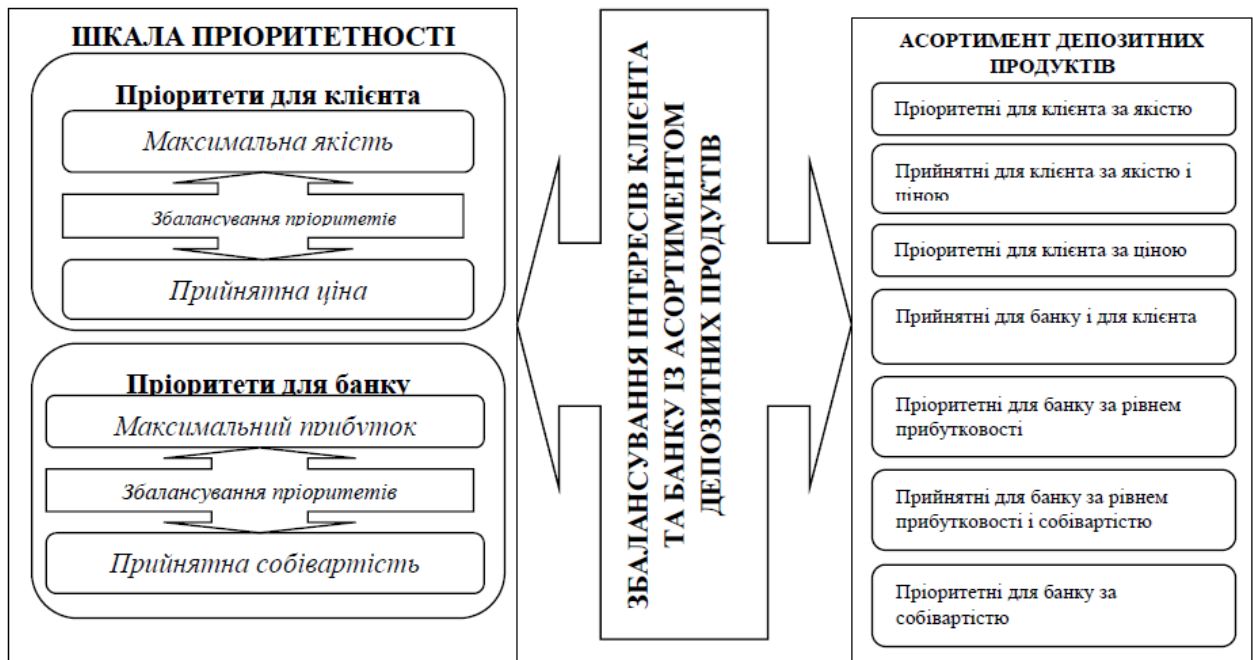
Запровадження градації депозитних продуктів за рівнем їхньої пріоритетності для банку надає низку практичних переваг:

- удосконалення управлінських рішень у продуктивній політиці. Чітко сформульовані критерії дають керівництву банку можливість системно підходити до формування асортименту депозитів, визначаючи їх доцільність і стратегічну вагу;

- підвищення конкурентоспроможності. На фоні посилення конкуренції на

ринку стандартних банківських продуктів визначення пріоритетів допомагає окреслити стратегічні та тактичні напрями розвитку, забезпечуючи більш ефективне позиціонування депозитних інструментів;

- оптимізація взаємин із клієнтами. За умов розширення клієнтського сегмента градація депозитів сприяє вибору найбільш відповідного формату взаємодії з різними групами населення, враховуючи їхні потреби та очікування щодо зберігання й примноження коштів.

Рис. 1.4. Класифікація банківських депозитів за пріоритетами для клієнта та банку

Примітка. Складено автором на основі [1; 2; 9; 32].

Отож, формування ефективної депозитної бази є результатом поєднання низки інституційних, технологічних та поведінкових чинників. Успішність банків у цій сфері визначається не лише конкурентним рівнем процентних ставок, а передусім здатністю створювати сприятливе середовище. У підсумку, залучення заощаджень населення постає як багатовимірний процес, що вимагає від банків гнучкості, інноваційності та стратегічного бачення, оскільки саме здатність ефективно акумулювати кошти домогосподарств визначає їхню спроможність підтримувати кредитну активність, зміцнювати фінансову стійкість і відігравати вагомий роль у розвитку економіки.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА ЗАЛУЧЕННЯ ЗАОЩАДЖЕНЬ НАСЕЛЕННЯ БАНКІВСЬКИМИ УСТАНОВАМИ

2.1. Аналіз структури та динаміки мобілізації заощаджень населення банківськими установами

Особливої актуальності в сучасних умовах соціально-економічної нестабільності набуває питання акумуляції внутрішніх фінансових ресурсів, оскільки саме вони виступають основою для підтримки інвестиційної активності та фінансової стійкості країни. Банківські установи, будучи ключовими інституційними посередниками у процесі трансформації заощаджень населення, відіграють провідну роль у забезпеченні ефективного функціонування механізму нагромадження. У цьому контексті аналіз структури та динаміки мобілізації заощаджень населення є важливою складовою оцінки потенціалу банківської системи сприяти економічному зростанню, а також показником її адаптивності до змін зовнішнього й внутрішнього середовища.

Окрім того, дослідження депозитної бази дозволяє зрозуміти поведінкові моделі домогосподарств, їхню довіру до банківських інститутів, орієнтацію на різні форми заощадження та ступінь готовності використовувати банківські продукти у довгостроковій перспективі [27]. У свою чергу аналіз дає змогу простежити вплив макроекономічних чинників, регуляторних змін і трансформацій банківських стратегій на процес залучення коштів населення. Поєднання цих аспектів дозволяє виявити не лише кількісні тенденції, але й якісні зміни у структурі заощаджень, охарактеризувати стійкість депозитної бази та оцінити її роль у забезпеченні ліквідності банківського сектора.

Аналіз динаміки депозитних надходжень у розрізі секторів економіки за 2019–2024 рр. дає підстави стверджувати про суттєве зростання ролі банківської системи у мобілізації внутрішніх фінансових ресурсів (табл. 2.1). Сукупний обсяг депозитів збільшився з 1071,7 млрд грн у 2019 р. до 2614,6 млрд грн у 2024

р., що становить понад 2,5-кратне зростання [28]. Така динаміка свідчить про зміцнення довіри до банківського сектора на тлі глибоких економічних та політичних потрясінь, зокрема пандемії COVID-19 і повномасштабної війни.

Таблиця 2.1

Показники залучених депозитів за секторами економіки

Сектори економіки	2019, млрд. грн.	2020, млрд. грн.	2021, млрд. грн.	2022, млрд. грн.	2023, млрд. грн.	2024, млрд. грн.	Відх. 2024/2021, %
Інші фінансові корпорації	31,4	38,2	45,8	56,9	67,2	77,2	246,3
Сектор загального державного управління	20,9	16,9	15,4	59,8	35,4	50,5	241,6
Нефінансові корпорації	433,7	549,5	633,8	703,5	1031,1	1227,6	283,0
Домогосподарства усі, в т.ч.	576,1	730,3	794,1	1045,7	1228,5	1381,9	239,9
- домогосподарства	542,3	674,7	719,4	926,5	1078,3	1212,8	223,6
- фізичні-особи підприємці	33,8	55,6	74,7	119,2	150,2	169,1	499,9
Некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства	9,5	13,2	14,7	27,9	32,8	40,4	423,2
Разом	1071,7	1348,1	1503,9	1893,9	2395,1	2614,6	259,2

Примітка. Складено автором на основі [28].

Помітним є стійке зростання депозитів нефінансових корпорацій, обсяг яких зріс майже втричі (до 283 % у 2024 р. порівняно з 2021 р.). Цей сектор демонструє найбільший абсолютний приріст, що можна пояснити адаптацією бізнесу до нових умов, накопиченням ліквідності у періоди високої невизначеності, а також обмеженнями інвестиційної активності через воєнний ризик. Підприємства акумулювали кошти у банках через потребу у ліквідності та відкладені інвестиції, що посилює значення банків як тимчасових сховищ корпоративних фінансових ресурсів.

Сектор домогосподарств залишається найбільш вагомим джерелом депозитів, збільшивши обсяги з 794,1 млрд грн у 2021 р. до 1381,9 млрд грн у 2024 р. (239,9 %) [28]. Така динаміка підтверджує зростання ролі депозитів у

структурі заощаджень населення. Водночас внутрішня структура домогосподарств демонструє зміни: помірне зростання депозитів фізичних осіб (223,6 % за 2021–2024 рр.) на фоні з надзвичайно високою динамікою депозитів фізичних осіб-підприємців, які зросли майже у 5 разів (498,9 %) [28]. Це може пояснюватися посиленням оборотних операцій у малому бізнесі, високою потребою в офіційних банківських рахунках у період цифровізації державних сервісів та переходом підприємців до більш прозорої фінансової поведінки.

Показники інших фінансових корпорацій також демонструють стабільне нарощення депозитної бази (до 246,3 % у 2024 р.). Це було зумовлено перерозподілом активів між фінансовими інститутами, використанням банків як тимчасового інструменту управління ліквідністю та зміною регуляторного середовища, яке стимулює формування резервів у депозитній формі.

Сектор загального державного управління демонструє складнішу траєкторію: після скорочення депозитів у 2019–2021 рр., у 2022 р. їх обсяг різко зріс до 59,8 млрд грн, що відображає зміни в бюджетній політиці та перерозподіл державних ресурсів у кризовий період. Хоча у 2023 р. обсяг зменшився, у 2024 р. він знову зріс до 50,5 млрд грн, що свідчить про нестабільність, але загалом позитивну тенденцію (241,6 % приросту за 2021–2024 рр.) [28].

Депозити некомерційних організацій, що обслуговують домогосподарства, демонструють найвищі темпи приросту після ФОП – 423,2 %, що свідчить про розширення діяльності таких організацій, залучення грантових та благодійних коштів у банківський сектор, а також активізацію їх фінансових операцій у період війни.

Загалом аналіз демонструє, що зростання депозитної бази охоплює всі сектори економіки, однак характер і причини цього зростання суттєво різняться. Домогосподарства виступають ключовими постачальниками стабільних ресурсів, тоді як корпоративний сектор забезпечує абсолютний приріст ліквідності. Водночас активність підприємців і некомерційних організацій відображає структурні зміни у поведінці цих категорій економічних агентів. Сукупність тенденцій підтверджує, що банківська система зуміла утримати

високу привабливість для різних економічних суб'єктів, незважаючи на кризові умови, і зберегти свою роль у мобілізації внутрішніх фінансових ресурсів.

Аналіз динаміки депозитного портфеля за строковою структурою у 2019–2024 рр. демонструє суттєві трансформації в уподобаннях вкладників та у поведінці економічних агентів щодо розміщення фінансових ресурсів (табл. 2.2). Загальний обсяг депозитів за цей період зріс у 2,6 раза – з 1071,7 млрд грн у 2019 р. до 2614,6 млрд грн у 2024 р. (259,2 %) [28]. Таке пожвавлення депозитної активності свідчить про посилення ролі банківської системи у мобілізації ліквідності та зростання довіри до неї, попри наявні макроекономічні потрясіння.

Таблиця 2.2

Показники обсягів депозитів за термінами погашення

Роки	Всього, млрд. грн.	у т.ч. за термінами			
		на вимогу, млрд. грн.	до 1 року, млрд. грн.	від 1 до 2 років, млрд. грн.	більше 2 років, млрд. грн.
2019	1071,7	590,5	348,5	108,1	24,4
2020	1348,1	805,9	395,7	129,9	16,6
2021	1503,9	1007,2	350,4	128,6	17,7
2022	1893,9	1371,9	390,8	116,0	15,0
2023	2395,1	1613,4	667,3	96,3	18,0
2024	2614,6	1930,8	678,9	145,9	22,1
Відношення 2024/2019 %	259,2	326,9	194,8	134,9	90,26

Примітка. Складено автором на основі [28].

Найпомітніші зміни відбулися у сегменті депозитів на вимогу, який зріс у 3,27 раза (326,9 %). Частка таких коштів у загальному портфелі збільшувалася щороку, особливо інтенсивно після 2021 р., що відображає прагнення економічних агентів зберігати високу ліквідність на тлі невизначеності, спричиненої повномасштабною війною, інфляційними ризиками та коливаннями економічного середовища [28]. Зростання депозитів на вимогу свідчить про домінування короткострокових стратегій управління коштами, коли гнучкість доступу до ресурсів має пріоритет над довгостроковою прибутковістю.

Депозити строком до 1 року також демонструють позитивну динаміку: з 348,5 млрд грн у 2019 р. до 678,9 млрд грн у 2024 р. (194,8 %). Проте темпи їх зростання суттєво нижчі порівняно з депозитами на вимогу [28]. Проте у 2023–2024 рр. помітно зростає інтерес до строкових депозитів, що пов'язано зі зміною процентної політики банків та поступовим підвищенням довіри населення до національної валюти.

Сегмент депозитів строком від 1 до 2 років характеризується значно слабшою динамікою зростання – лише 134,9 %. Після пікового значення у 2020–2021 рр. він зазнав скорочення у 2022–2023 рр., що відображає небажання вкладників вкладати кошти на середній строк у період підвищеної невизначеності. Лише у 2024 р. цей сегмент демонструє відновлення, що пов'язано з покращенням макроекономічних очікувань та підвищенням ефективності депозитної політики банків [28].

Найбільш стійке зниження спостерігається у категорії депозитів понад 2 роки, які скоротилися з 24,4 млрд грн у 2019 р. до 22,1 млрд грн у 2024 р., що становить лише 90,26 % від базового рівня [28]. Цей сегмент є найменш привабливим для вкладників, що пояснюється високим рівнем ризику у довгостроковій перспективі, невизначеністю щодо стабільності фінансових ринків та значною інфляційною чутливістю таких інструментів. Військові дії та макроекономічна турбулентність помітно підвищили обережність домогосподарств та бізнесу щодо довгострокового розміщення коштів.

У цілому строкова структура депозитів за 2019–2024 рр. демонструє чіткий зсув у бік короткострокових форм розміщення ресурсів. Зростання обсягів депозитів на вимогу та домінування коротких строків свідчить про прагнення мінімізувати ризики втрати ліквідності та підвищити гнучкість управління фінансовими ресурсами. Водночас позитивна динаміка строкових депозитів до 1 року та часткове відновлення депозитів на 1–2 роки сигналізують про поступове зміцнення довіри до банківської системи. Така структура депозитів є відображенням адаптивної поведінки економічних агентів та водночас

підтверджує здатність банківської системи акумулювати ресурсний потенціал, незважаючи на високий рівень ризиків.

Аналіз валютної структури депозитів у 2019–2024 рр. свідчить про суттєві зміни у валютних перевагах вкладників та поступове зміцнення ролі національної валюти в депозитному портфелі банківської системи (табл. 2.3). Загальний обсяг депозитів за цей період зріс з 1071,7 млрд грн у 2019 р. до 2614,5 млрд грн у 2024 р., тобто більш ніж у 2,4 раза [28]. Таке зростання відображає як нарощення банківської ліквідності, так і підвищення довіри населення та бізнесу до інституційної стабільності банківського сектору.

Таблиця 2.3

Структура депозитів за валютами погашення

	2019, млрд. грн.	2020, млрд. грн.	2021, млрд. грн.	2022, млрд. грн.	2023, млрд. грн.	2024, млрд. грн.
Всього депозитів	1071,7	1348,1	1503,9	1893,9	2395,1	2614,5
Депозити в національній валюті	642,7	840,2	1017,1	1209,9	1634,1	1755,6
Депозити в іноземній валюті	428,9	507,9	486,9	683,9	760,9	858,9

Примітка. Складено автором на основі [28].

Найпомітнішою тенденцією є зростання депозитів у національній валюті, які збільшилися з 642,7 млрд грн у 2019 р. до 1755,6 млрд грн у 2024 р. [28]. Це означає майже трикратне зростання й демонструє підсилення ролі гривні як основного інструмента заощадження. Така динаміка значною мірою зумовлена монетарною політикою НБУ, зокрема підтриманням привабливих процентних ставок у періоди підвищених ризиків, застосуванням режиму валютної стабільності, а також активізацією депозитних програм із розширеними можливостями для клієнтів. У період високої невизначеності під час війни гривневі депозити стали основним каналом збереження накопичень, що свідчить про зростання довіри до внутрішньої фінансової системи.

Депозити в іноземній валюті, хоча і демонструють стійку позитивну динаміку, однак зростають повільніше – з 428,9 млрд грн у 2019 р. до 858,9 млрд

грн у 2024 р., тобто лише вдвічі [28]. Це означає, що темпи приросту валютних депозитів істотно поступаються темпам зростання гривневих. Така тенденція свідчить про певну дедоларизацію депозитного ринку, зумовлену посиленням регуляторних обмежень щодо валютних операцій, зменшенням доступності довгострокових валютних інструментів та підвищеною прибутковістю гривневих депозитів порівняно з валютними.

Помітне збільшення валютних депозитів у 2022–2023 рр. пов'язаний зі зростанням невизначеності та початковою реакцією домогосподарств на повномасштабне вторгнення, коли потреба у збереженні вартості капіталу призвела до тимчасового зростання доларизації. Однак уже у 2023–2024 рр. темпи приросту валютних депозитів стабілізуються, що свідчить про поступове повернення населення до більшої частки заощаджень у гривні.

Загалом валютна структура депозитів демонструє тенденцію до посилення ролі національної валюти у депозитному портфелі. Частка гривневих депозитів у 2024 р. досягла близько двох третин від загального обсягу, що свідчить про зміцнення грошово-кредитної системи, зменшення доларизації та покращення очікувань вкладників щодо макроекономічної стабільності [28]. Така динаміка є позитивною для банківського сектора, оскільки саме гривневі депозити є основним джерелом ресурсів для кредитування економіки. Водночас збереження помірного зростання валютних заощаджень відображає потребу економічних агентів у страховому резерві від валютних ризиків, що є характерним для періоду воєнної економіки.

На основі проведеного аналізу сформовано фактори, що впливали на заощадження населення та їх розміщення на депозитах банківських установ (табл. 2.4).

Депозитна активність населення протягом аналізованого періоду формувалася під впливом не одного чинника, а складної взаємодії зовнішніх шоків, монетарної політики та інституційних особливостей функціонування банківського сектору. Насамперед варто підкреслити, що пандемія COVID-19, інфляційні хвилі та повномасштабна війна стали ключовими чинниками зміни

фінансової поведінки населення. Підвищена невизначеність у питаннях доходів, зайнятості та економічної безпеки спричинила прагнення домогосподарств до формування фінансових резервів. Саме в цьому контексті депозити стали інструментом збереження ліквідності та мінімізації ризиків, що пояснює стійке зростання депозитної маси, особливо у національній валюті. Таким чином, макрошоки не лише спровокували підвищення ощадних очікувань, а й позитивно вплинули на мобілізацію коштів банківською системою.

Таблиця 2.4

Фактори, що впливали на заощадження населення та їх вкладення у депозитні програми

Група факторів	Зміст та характеристика впливу	Вплив на поведінку домогосподарств та депозитну активність
Макроекономічні шоки (пандемія COVID-19, війна, інфляція)	Пандемія призвела до падіння економічної активності та зростання невизначеності; війна спричинила безпрецедентні ризики для доходів, майнової безпеки та валютного курсу; інфляційні процеси посилили потребу у захисті вартості заощаджень.	Зросла ощадна поведінка; переорієнтація заощаджень у більш надійні інструменти; посилення інтересу до депозитів у національній валюті; підвищення частки ліквідних форм заощаджень.
Монетарна політика та процентні ставки	Підвищення облікової ставки НБУ у 2022–2023 рр.; зростання доходності гривневих депозитів; стабілізаційні заходи для посилення гривні та стримування інфляції.	Збільшення привабливості строкових депозитів; перехід домогосподарств від готівкової форми накопичення до депозитної; зростання обсягів гривневих депозитів.
Довіра до банківської системи та фінансова стабільність	Підвищення ролі Фонду гарантування вкладів; стабільність банків під час війни; ефективні антикризові заходи НБУ.	Посилення схильності вкладати кошти у банківські установи; зменшення ризику відтоку депозитів; зростання депозитів на вимогу.
Рівень доходів і структура зайнятості	Відновлення доходів населення після пандемії; зростання доходів окремих груп (айті-сектор, підприємці); вплив релокації бізнесу.	Підвищення можливостей для заощадження; активізація депозитних вкладень підприємців; нерівномірне накопичення ресурсів між групами населення.
Продуктова політика банківського сектору	Запровадження гнучких депозитних програм; розвиток мобільних сервісів; посилення конкуренції між банками та небанківськими інституціями.	Зростання депозитної бази; збільшення частки онлайн-вкладів; посилення конкуренції за клієнта.
Фінансова грамотність та інформаційна робота банків	Освітні програми, прозорі умови договорів; пояснення переваг депозитів; інформаційні кампанії під час війни.	Підвищення довіри населення; розвиток раціональної ощадної поведінки; збільшення довгострокових депозитів.
Військові та геополітичні ризики	Невизначеність, зміна споживчих пріоритетів, потреба в підтримці ліквідності на випадок форс-мажору; загрози фізичній безпеці майна.	Зростання депозитів на вимогу; переорієнтація заощаджень у гривню; підвищена роль банків як безпечного місця зберігання капіталу.

Примітка. Складено автором на основі [3; 5; 9; 15; 17; 25].

Значну роль відіграла і монетарна політика НБУ, яка забезпечувала високі процентні ставки у пікові періоди ризику, що робило гривневі депозити привабливими навіть на тлі зростання інфляції. Висока облікова ставка у 2022–2023 рр. стала дієвим інструментом переведення коштів із готівкової форми заощаджень у банківську, що сприяло дедоларизації депозитного ринку. Водночас стабілізаційні заходи НБУ щодо валютного курсу та банківського регулювання створювали умови для відновлення довіри вкладників, особливо у воєнний період [28].

Варто також відзначити роль довіри до банківської системи, яка у 2020–2024 рр. стала одним із головних детермінантів депозитної активності. Незважаючи на війну, банківський сектор України зберігав операційну стійкість, що суттєво підвищувало готовність населення зберігати кошти у фінансових установах. Стабільність роботи банків та гарантованість вкладів створили передумови для того, щоб депозити стали найбезпечнішим інструментом збереження капіталу у надзвичайно ризиковому середовищі.

Не менш важливими стали поведінкові та інституційні чинники. Ріст фінансової грамотності населення, розвиток цифрових сервісів і поява гнучких депозитних продуктів вплинули на зміну структури депозитів, зокрема збільшення частки короткострокових і онлайн-інструментів.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що у 2020–2024 рр. депозитна активність населення стала результатом одночасної дії економічних шоків, регуляторних заходів і зміни фінансової культури. Банківська система завдяки гнучким інструментам, технологічній адаптивності та стабільності змогла перетворити складні зовнішні умови на можливість формування потужної депозитної бази, яка стала важливим джерелом внутрішніх інвестиційних ресурсів та підтримки економічної стійкості країни.

2.2. Оцінка депозитних програм банків як елемента механізму залучення заощаджень населення

При формуванні стійкої ресурсної бази банківські установи активно розробляють і впроваджують різноманітні депозитні програми для населення. Необхідність таких продуктів обумовлена тим, що саме заощадження домогосподарств становлять один із найбільш стабільних і прогнозованих джерел формування пасивів банків, забезпечуючи їхню ліквідність, фінансову стійкість та можливість здійснювати кредитну діяльність. Депозитні програми виступають також інструментом трансформації вільних коштів населення у фінансові ресурси, які можуть бути спрямовані на кредитування економіки, інвестиційні проекти та підтримку грошово-кредитної стабільності.

Окрім формування ресурсної бази, депозитні програми підвищують довіру до банківської системи. Через гнучкі умови, різноманітність строків, валют та можливостей управління накопиченнями депозити дозволяють домогосподарствам раціонально планувати власні фінанси, знижуючи ризики втрати вартості заощаджень. Для банків це є стратегічним механізмом утримання та розширення клієнтської бази, підвищення конкурентоспроможності й забезпечення довгострокової стабільності діяльності.

Розроблення депозитних програм має комплексну мету, яка передбачає мобілізацію заощаджень населення, забезпечення стабільності пасивів банку, зміцнення взаємодії з клієнтами та підтримку загальної ефективності фінансової системи країни [32].

Залучаючи заощадження населення на депозитні програми слід виділити функції які вони виконують, і в той же час відіграють специфічну роль у забезпеченні привабливості, надійності та ефективності депозитних інструментів, що безпосередньо стимулює рішення домогосподарств розміщувати свої кошти саме у банківській системі. Тому, функціональний зміст депозитних програм визначає здатність банків акумулювати внутрішні ресурси й забезпечувати стабільний притік коштів від населення (табл. 2.5).

Акумуляційна функція депозитних програм полягає у забезпеченні системного залучення тимчасово вільних коштів населення до банківського сектору. У результаті банки отримують можливість концентрувати значні обсяги фінансових ресурсів, що формують основу їх пасивних операцій [23]. Саме акумуляція коштів через депозити створює необхідну ресурсну базу для подальшого кредитування, інвестиційної діяльності та виконання інших активних операцій, які забезпечують функціонування фінансового посередництва.

Таблиця 2.5

Функції депозитних програм банківських установ

Функція депозитних програм	Зміст та характеристика	Значення для банку / домогосподарств / економіки
Акумуляційна	Депозитні програми забезпечують залучення тимчасово вільних коштів населення та їх централізоване нагромадження у банку.	Забезпечує формування ресурсної бази банків; для домогосподарств – безпечний механізм зберігання; для економіки – мобілізація внутрішніх фінансових ресурсів.
Інвестиційно-ресурсна	Акумуляовані через депозити кошти перетворюються на джерело кредитування та інвестиційних операцій.	Стимулює економічний розвиток; дозволяє банкам збільшувати кредитні портфелі; домогосподарствам – опосередкована участь в економічному зростанні.
Стабілізаційна	Депозити забезпечують ліквідність банківської системи, зменшують чутливість до зовнішніх шоків і підтримують фінансову стійкість.	Надає банкам можливість підтримувати платоспроможність; населення отримує впевненість у збереженні коштів; економіка – стабільність фінансової системи.
Дохідна	Забезпечення вкладникам процентного доходу від розміщення коштів, що стимулює формування заощаджень.	Домогосподарства отримують додатковий дохід; банки формують стабільну клієнтську базу; економіка підвищує рівень фінансової активності населення.
Страхова (захисна)	Депозити виконують роль захисного механізму для населення під час інфляції, курсової нестабільності або економічної невизначеності.	Дає змогу домогосподарствам зменшувати ризики втрати купівельної спроможності; підвищує довіру до фінансової системи.
Регулятивна	Депозитні програми виступають інструментом реалізації монетарної політики через вплив на грошову масу та процентні ставки.	Банки реагують на вимоги НБУ щодо ліквідності; населення бачить зміни ставок як стимул до розміщення коштів; економіка отримує впорядковані процеси обігу грошей.
Соціальна	Депозити забезпечують доступні інструменти заощадження для різних груп населення.	Підвищує фінансову інклюзію; сприяє підвищенню фінансової грамотності; зменшує нерівність у доступі до фінансових послуг.
Маркетингова	Депозитні програми слугують інструментом залучення та утримання клієнтів у конкурентному банківському середовищі.	Банки формують стійку клієнтську базу; домогосподарства – ширший вибір продуктів; конкуренція підвищує якість фінпослуг.

Примітка. Складено автором на основі [1; 2; 15; 23; 43].

Інвестиційно-ресурсна функція виявляється у здатності банків перетворювати залучені депозитні ресурси на фінансові інструменти різної строковості. Завдяки такому механізму заощадження, що надходять на депозити, трансформуються у кредити, інвестиції чи інші активи, які забезпечують безперервний грошовий обіг в економіці. Таким чином депозитні програми виступають каналом, через який приватні заощадження переходять у сферу економічної діяльності.

Стимулююча функція проявляється в тому, що депозитні програми впливають на поведінкові моделі населення, спонукаючи його до формування заощаджень. Завдяки привабливим ставкам, бонусним пропозиціям, програмам лояльності та розвитку онлайн-банкінгу банки стимулюють раціональне управління фінансами серед домогосподарств [23]. Це сприяє зростанню частки легальних заощаджень і формуванню фінансової культури.

Функція диверсифікації ризиків пов'язана з тим, що широкий перелік депозитів дає можливість банку збалансувати структуру власних пасивів. Завдяки різним строкам, валютам та умовам розміщення депозитів зменшується залежність від короткострокових та нестабільних джерел фінансування, зокрема міжбанківських позик чи зовнішніх запозичень. Це підвищує стійкість фінансової установи та зменшує чутливість до ринкових коливань.

Маркетингова та конкурентна функція депозитних програм зумовлена їхньою роллю у формуванні клієнтської бази банку. Різноманіття депозитних продуктів дозволяє установі не лише залучати нових клієнтів, а й підтримувати лояльність наявних [43]. Формування позитивного іміджу, зміцнення конкурентних позицій та розширення ринкової частки нерозривно пов'язані зі здатністю банку пропонувати гнучкі, зручні та вигідні депозитні продукти.

Захисна (страхова) функція депозитів для населення полягає у збереженні реальної вартості заощаджень. Процентний дохід частково компенсує інфляційні втрати, а участь банків у системі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб забезпечує додатковий рівень фінансової безпеки для вкладників. Ця функція є

особливо важливою в умовах економічної нестабільності та коливань валютного курсу.

Соціальна функція депозитних програм реалізується через розроблення продуктів для різних категорій населення – військових, пенсіонерів, молоді та інших соціально вразливих груп. Такі програми сприяють підвищенню фінансової інклюзивності, забезпечують доступність банківських послуг та підтримують соціальну стабільність у суспільстві.

У цілому сукупність функцій депозитних програм забезпечує комплексний механізм залучення заощаджень населення, формуючи умови для довіри, доступності та фінансової стабільності. Завдяки цьому депозитні програми виконують не лише економічну, але й соціальну роль, сприяючи розвитку банківського сектору та підвищенню фінансової стійкості країни загалом.

На основі проведеного дослідження у табл. 2.6 сформовано депозитні програми, які пропонуються населенню банківськими установами.

Таблиця 2.6

Депозитні програми українських банків для населення

Банк / Назва програми	Валюта / мінімальна сума	Строк / умови / особливості	Коментар / Для кого підходить
Райффайзен Банк «Класичний строковий депозит»	Гривня (від 2 000 грн), долар/євро (від 500 USD/EUR)	Строк: 93, 184, 367 днів; фіксована ставка; відсутнє поповнення; відсотки – наприкінці строку	Для вкладників, які готові розмістити кошти на певний термін для отримання стабільної дохідності
Райффайзен Банк «Ощадний рахунок / Універсальний»	Гривня, USD, EUR; мінімальна сума відсутня	Безстроковий; можливі поповнення та зняття; щомісячне нарахування відсотків	Для клієнтів, які потребують гнучкості та вільного доступу до заощаджень
Ощадбанк «Мій депозит»	Гривня, USD, EUR; мінімум 1 000 грн / 100 USD/EUR	Строк: 3 міс.+5 днів, 6, 12, 24, 36 міс.; часткове поповнення можливе; фіксовані ставки	Підходить для різних категорій громадян – від короткострокових до довгострокових заощадників
Ощадбанк «Мій валютний депозит»	USD, EUR; мінімум 100 USD/EUR	Строк 6 місяців; дуже низька ставка (близька до 0 %); можливість пролонгації	Підходить для збереження валютних коштів у надійному державному банку
ПУМБ «Накопичувальний депозит»	Гривня, від 500 грн	Строк: 3 або 6 місяців; ставка 11,5–12,5 %; капіталізація або щомісячна виплата відсотків	Для домогосподарств, які прагнуть поступово збільшувати суму заощаджень
Банк Львів «Строкові депозити»	Гривня (від ~2 500 грн), USD/EUR (від ~100 одиниць валюти)	Строкові вклади з фіксованою ставкою; умови різняться за строками і валютою	Класичний варіант для вкладників з невеликими або середніми заощадженнями
ПриватБанк «Строковий депозит»	Гривня; мінімальна сума залежить від програми	Онлайн-оформлення; фіксований строк; виплата або капіталізація %; можливі акційні ставки	Для клієнта, який надає перевагу простим і зрозумілим умовам

Примітка. Складено автором на основі [29; 38; 39; 40; 41].

Порівняльний аналіз депозитних програм провідних українських банків засвідчує значну диференціацію умов, інструментів та стратегій залучення заощаджень населення. Такий різноманітний підхід відображає як конкурентну динаміку ринку, так і прагнення банків адаптувати свої продукти до потреб різних сегментів домогосподарств – від клієнтів із низьким рівнем доходів до вкладників, орієнтованих на довгострокові інвестиційні стратегії.

Раффайзен Банк, як системно важливий банк, пропонує збалансовану продуктову лінійку: від класичних строкових вкладів з фіксованими ставками до ощадних рахунків, що забезпечують високу гнучкість управління коштами. Такий підхід орієнтований на клієнтів зі стабільною фінансовою дохідністю, а також на тих, хто потребує можливості оперативного доступу до заощаджень. Наявність безстрокових програм свідчить про прагнення банку закріпити довгострокові відносини з клієнтами та акумулювати ліквідність без жорстких зобов'язань [38].

Депозитні програми Ощадбанку вирізняються універсальністю і соціальною спрямованістю. Низький поріг входження, широкий діапазон строків та наявність валютних депозитів роблять їх доступними для різних груп населення, включно з пенсіонерами, сім'ями з нестабільними доходами та домогосподарствами, які прагнуть захистити валютні заощадження. Такий підхід підвищує здатність банку мобілізувати ресурси навіть у періоди високої економічної нестабільності [29].

ПУМБ демонструє орієнтацію на гнучкі та промоційні інструменти залучення коштів. Програми з низьким мінімальним порогом входження, короткими строками та підвищеними ставками ефективно стимулюють приплив нових коштів і роблять депозити доступними для клієнтів із невеликими заощадженнями або нерегулярними доходами. Накопичувальні рішення підсилюють можливість довгострокового зростання депозитної бази та працюють на формування стабільних фінансових відносин між банком і клієнтом [41].

Для Банку Львів характерними є класичні строкові депозити з помірними мінімальними сумами. Це робить банк привабливим для домогосподарств, які

прагнуть зберегти кошти у традиційній формі без складних умов. З одного боку, такі депозити є надійними та зрозумілими, з іншого – вони менш конкурентні порівняно з інноваційними чи високоліквідними продуктами великих банків [39].

ПриватБанк, у свою чергу, активно використовує цифрові технології для розширення депозитної бази. Онлайн-продукти, можливість відкриття вкладу через мобільний застосунок, а також гнучкі ощадні рахунки роблять банк привабливим для широкої аудиторії, які надають перевагу дистанційним фінансовим операціям. Модель «ощадних конвертів» особливо ефективна для накопичення невеликих сум, що створює умови для мобілізації дрібних заощаджень [40].

Узагальнюючи результати порівняльного аналізу, слід зазначити, що з одного боку, депозити виконують важливу функцію фінансової стабілізації, забезпечуючи захист заощаджень, формуючи фінансову дисципліну та створюючи для домогосподарств можливість безризикового отримання процентного доходу. Наявність державних гарантій і розвиток цифрової інфраструктури банків суттєво підвищують довіру до депозитних інструментів, що стимулює їх широке використання навіть у періоди макроекономічної нестабільності. З іншого боку, низка обмежень, притаманних депозитним програмам, стримує їхнє застосування як універсального засобу накопичення. Інфляційні ризики, фіксованість умов договору, обмежена ліквідність строкових депозитів роблять їх менш гнучкими порівняно з інвестиційними фінансовими інструментами. У контексті нестабільного валютного середовища проблема знецінення заощаджень унаслідок курсових коливань стає особливо актуальною.

Таким чином, депозитні програми виступають не лише інструментами збереження коштів, але й елементом перетворення заощаджень населення на фінансовий ресурс банківської системи, забезпечуючи її здатність підтримувати кредитування, інвестиційну діяльність та фінансову стабільність держави. Водночас конкуренція на депозитному ринку стимулює банки покращувати умови, впроваджувати цифрові рішення та адаптувати свою політику до економічних викликів, що виникли внаслідок пандемії та воєнних дій.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ЗАЛУЧЕННЯ ЗАОЩАДЖЕНЬ НАСЕЛЕННЯ БАНКІВСЬКИМИ УСТАНОВАМИ

3.1. Інноваційні підходи банків до залучення заощаджень населення

У сучасних умовах інтенсивної трансформації фінансового сектора інноваційність стає ключовим чинником конкурентоспроможності банківських установ та визначальним елементом ефективного механізму залучення заощаджень населення. Поглиблення цифровізації, зростання ролі фінтех-рішень і зміна поведінкових моделей домогосподарств створюють нові вимоги до депозитних продуктів і сервісів. У таких умовах банки вимушені відходити від традиційних підходів, орієнтуючись на продукти й інструменти, здатні забезпечити не лише надійність та дохідність, а й високий рівень доступності, персоналізації та інтерактивності для споживачів.

Банківські інновації на думку З.М. Криховецької «це нововведення у всіх сферах діяльності банку, що забезпечують можливість досягти позитивний економічний або стратегічний ефект у вигляді збільшення клієнтів і ресурсів банку, частки ринку, зниження операційних витрат тощо» [18].

На думку Р. Сніщенко «метою створення, поширення і використання банківської інновації є не тільки максимізація банківського прибутку і підтримка конкурентних позицій банку на фінансовому ринку, а й задоволення потреб споживачів. По-друге, інновація – перспективне нововведення, яке має стратегічний характер, високу вартість і тривалий термін окупності» [44].

Інноваційні депозитні продукти формуються на перетині технологічного прогресу, зміни споживчих пріоритетів та активного розвитку фінтех-екосистем. У цьому контексті банки орієнтуються на індивідуалізацію умов, гнучкість у доступі до коштів, інтеграцію з цифровими платформами та підвищення прозорості. Зокрема, значного поширення набувають гібридні депозитні

інструменти, що поєднують можливості класичного строкового вкладу із гнучкістю ощадного рахунку; депозити з динамічною дохідністю, прив'язаною до ринкових індикаторів; а також програмні продукти, що використовують алгоритми персоналізації для автоматичного формування графіків нагромадження. Такі рішення не лише розширюють спектр ощадних стратегій для домогосподарств, але й підсилюють їхню мотивацію до системного заощадження.

Вагоме значення має розвиток мобільних та дистанційних каналів, які змінюють спосіб взаємодії населення з депозитними продуктами. Доступність миттєвих операцій, можливість відкриття депозиту без відвідування відділення, автоматизація поповнень, використання аналітичних підказок щодо оптимальної структури заощаджень – усе це підвищує зручність і знижує транзакційні витрати для вкладників [20]. Такі технологічні рішення стають важливим каталізатором залучення коштів, особливо серед різних сегментів населення.

Окремим напрямом інновацій є розвиток соціально орієнтованих депозитів, які поєднують фінансову мотивацію з інструментами підтримки окремих соціальних груп або суспільно значущих проєктів, а також продукти з елементами благодійності відображають розширення функцій депозитної діяльності банків від суто фінансової до соціально-економічної [3]. Такі інструменти сприяють не лише мобілізації заощаджень, а й зміцненню соціальної довіри до банківського сектора.

Подальше удосконалення депозитних інструментів потребує системного розвитку екосистемного підходу. Банки дедалі частіше інтегрують депозитні продукти з іншими фінансовими й нефінансовими сервісами – інвестиційними платформами, програмами кешбеку, страхуванням, кредитними лімітами, фінансовим плануванням. Така конвергенція створює комплексну пропозицію для клієнта та підсилює конкурентні позиції банків у боротьбі за заощадження домогосподарств.

Тому формування інноваційних банківських продуктів стає ключовим напрямом удосконалення механізму залучення заощаджень населення.

Інноваційність у депозитній політиці забезпечує банкам можливість адаптуватися до структурних змін у поведінці вкладників, підвищує гнучкість ресурсної бази та сприяє ефективнішій трансформації заощаджень у фінансові ресурси. У цьому контексті інноваційні депозитні рішення виступають не лише інструментом конкуренції, а й важливою передумовою сталого розвитку банківської системи та зміцнення внутрішнього інвестиційного потенціалу економіки [6]. Інноваційні інструменти демонструють суттєві зміни у підходах банків до залучення заощаджень населення (табл. 3.1). Вони поєднують технологічні рішення, гнучкі продуктово-маркетингові підходи та соціальні практики, що відображає адаптацію банківської системи до нових поведінкових моделей споживачів у цифрову епоху.

Одним із лідерів у впровадженні цифрових інновацій, що безпосередньо впливають на депозитну активність населення є ПриватБанк. Серед ключових рішень – можливість відкриття депозитів у мобільному додатку «Приват24» у кілька кліків, автоматичні накопичувальні сервіси («Скарбничка», «Конверти») та система мікроощаджень – заокруглення платежів і автоматичне перерахування різниці на накопичувальний рахунок [40]. Такі інструменти стимулюють поступове накопичення заощаджень навіть у домогосподарств із невеликими доходами.

Наступним слід виділити Monobank, який активно використовує технології, мотивуючи клієнтів накопичувати кошти: «банки-скарбнички», накопичення із кешбеку, спеціальні накопичувальні цілі, push-нагадування про заощадження [37]. Такий підхід є інноваційним для банківського сектору, оскільки формує у населення регулярну ощадну поведінку на основі цифрової взаємодії та мікромотивацій.

ПУМБ впровадив серії накопичувальних депозитів, де клієнт може підключити регулярні автоплатежі на депозитний рахунок. Це стимулює формування дисциплінованих заощаджень, знижує бар'єри для початку накопичення та залучає клієнтів, які раніше не користувалися депозитами через нестачу регулярних доходів. Додатково – ПУМБ пропонує депозитні промо-

продукти («Profitable+»), які тимчасово підвищують ставку на нові кошти, збільшуючи приплив ресурсів [41].

Таблиця 3.1

Інноваційні інструменти банків та їхній вплив на залучення заощаджень населення

Інноваційний інструмент	Суть інновації	Приклади українських банків	Вплив на залучення заощаджень населення
Мобільні ощадні продукти та цифрові депозити	Відкриття та управління депозитами через мобільний застосунок; автоматизація процесу накопичення	ПриватБанк «Скарбничка», Монобанк «Накопичення за округленням», ПУМБ онлайн-депозити	Спрощення доступу до депозитів, зниження трансакційних витрат, залучення молоді та користувачів цифрових сервісів
Гнучкі та комбіновані депозити	Вклади з можливістю часткового зняття, поповнення або зміни строку без втрати %	Ощадбанк «Мій депозит», Райффайзен Банк гнучкі ощадні рахунки	Збільшення привабливості депозитів для населення з нестабільними доходами; зміцнення депозитної бази
Депозити, інтегровані з картковими продуктами	Нарахування відсотків на залишок на картці, автоматичне перенесення коштів у накопичувальний режим	ПриватБанк «Бонус+ накопичення»	Стимулювання регулярного накопичення через повсякденні операції; залучення дрібних заощаджень
Накопичувальні цільові продукти	Програми під конкретну ціль: освіта, житло, подорож, страховий захист	ПУМБ накопичувальні депозити, Ощадбанк цільові програми для військових та пенсіонерів	Мотивація населення до довгострокового зберігання коштів; персоналізація депозитних стратегій
Депозити з інвестиційними елементами	Поєднання депозиту з ОВДП, страхуванням чи фондовими інструментами	Укргазбанк депозити з можливістю придбання ОВДП, ПриватБанк робота з ОВДП у застосунку	Диверсифікація заощаджень, залучення клієнтів, що прагнуть вищої доходності та нижчих ризиків
Соціально орієнтовані інновації	Депозити для військових, переселенців, соціальних груп	Ощадбанк «Мій захисник», ПУМБ програми підтримки внутрішньо переміщених осіб	Підвищення доступності фінансових послуг, стимулювання формалізації заощаджень у вразливих груп населення

Примітка. Складено автором.

Ощадбанк упровадив окремі інноваційні депозитні рішення для соціально вразливих груп: депозити для військовослужбовців («Мій Захисник»), програми для пенсіонерів, молоді та внутрішньо переміщених осіб [29]. Таке сегментування є інноваційним з точки зору продуктової стратегії державного банку, оскільки дозволяє охопити ті групи населення, які традиційно рідше користуються депозитами. Райффайзен Банк запровадив інноваційні гнучкі

ощадні продукти («Зростаючий»), де ставка залежить від суми або періоду зберігання. Також застосовує машинне навчання для персоналізації пропозицій: клієнтам у мобільному застосунку пропонуються індивідуальні умови депозитів залежно від їхньої транзакційної поведінки [38]. Це підвищує конверсію клієнтів у вкладників і оптимізує ресурсну базу банку.

Однак, враховуючи посилення конкурентоспроможності банківського сектору, а також розвиток цифрових технологій в обслуговуванні клієнтів, все ж таки необхідним є продовження використання інноваційних підходів до залучення заощаджень населення. Основна мета інноваційних рішень повинна полягати в створенні більш гнучких, клієнтоорієнтованих, технологічно досконалих інструментів, здатних адаптуватися до змінних соціально-економічних умов та еволюції поведінкових моделей домогосподарств. Інновації дозволять банкам долати традиційні обмеження депозитного ринку, розширювати канали комунікації з клієнтами та формувати середовище, у якому використання банківських послуг стає простішим, прозорішим та економічно вигіднішим.

Передусім інноваційні підходи повинні забезпечити підвищення доступності та зручності депозитних продуктів завдяки цифровим платформам, мобільним застосункам, автоматизованим сервісам і дистанційному управлінню заощадженнями [44]. Це дозволить залучити нові категорії вкладників, включно з молоддю, трудовими мігрантами, мешканцями віддалених регіонів, а також тими, хто раніше не користувався банківськими інструментами через складність чи низьку фінансову грамотність.

Другою ключовою метою повинно бути посилення мотивації населення до заощадження. Інновації – персоналізовані депозитні продукти, гнучкі умови, мотиваційні механізми, вкладні програми з елементами змагання чи досягнень, автоматичні механізми накопичення – дозволять формувати позитивну фінансову поведінку [13]. Це сприятиме переходу населення від ситуативних до системних заощаджень, збільшуючи довгострокову ресурсну базу банків. Окрім того, необхідним є підвищення довіри до банківської системи, адже інноваційні

інструменти дозволяють зробити процес заощадження прозорішим, контрольованішим та безпечнішим. Використання цифрової ідентифікації, вбудованих систем безпеки, миттєвих сповіщень, персональних фінансових аналітик сприяє зміцненню відчуття захищеності заощаджень і підвищенню готовності домогосподарств співпрацювати з банками [6]. Це є особливо важливим у періоди економічної нестабільності та підвищених ризиків.

Крім того, інновації мають оптимізувати управління ресурсами, точніше прогнозувати поведінку вкладників, збільшувати частку стабільних ресурсів у пасивах та зменшувати залежність від зовнішніх і дорогих джерел фінансування. Інтелектуальні алгоритми управління ліквідністю та аналізу депозитного портфеля підвищують ефективність операцій та стимулюють інституційний розвиток. На основі проведеного дослідження у табл. 3.2 сформовано інноваційні підходи для залучення заощаджень населення банківськими установами.

Таблиця 3.2

Інноваційні пропозиції для банків щодо залучення заощаджень населення

Інноваційний напрям / інструмент	Сутність та механізм реалізації	Очікуваний вплив на залучення заощаджень населення
Персоналізовані Smart-депозити з динамічними ставками	Автоматична зміна ставки залежно від поведінки клієнта (сума поповнень, регулярність внесків, строк утримання коштів).	Стимулювання довгострокового зберігання коштів; залучення клієнтів з невеликими доходами; підвищення лояльності.
Мікроінвестиційні депозити «Дрібні внески»	Можливість автоматичного округлення карткових транзакцій і зарахування різниці на депозитний рахунок (аналог Revolut Savings Vault).	Залучення дрібних заощаджень; формування культури регулярного накопичення; підвищення клієнтської бази.
Депозити з кешбек-механізмом	Нарахування додаткового відсотка до депозиту за активне використання картки, оплату комунальних послуг, користування е-банкінгом.	Стимулювання активності клієнтів; формування довгострокових взаємин; зростання обсягу пасивів.
Цільові депозитні програми «Фінансова подушка», «Освіта», «Військовий резерв»	Депозити з гнучкими умовами зняття та спеціальними бонусами для соціальних груп (військові, молодь, батьки студентів).	Розширення охоплення соціальних груп; підвищення фінансової стійкості домогосподарств; зростання довіри до банку.
Гібридні депозитно-інвестиційні продукти	Поєднання депозиту та інвестицій у державні облигації, страхові продукти, пенсійні накопичення.	Розширення спектру інструментів заощаджень; зміцнення довгострокової ресурсної бази банків.
Еко-депозити («Зелені заощадження»)	Депозити, прибуток з яких частково спрямовується на еко-проекти банку або клієнта; додаткові бонуси за «зелену поведінку».	Залучення молоді та соціально відповідальних клієнтів; формування іміджу інноваційного банку.

Депозитні продукти на базі аналізу Big Data	Використання штучного інтелекту для прогнозування можливостей клієнта та персоналізації депозитних пропозицій.	Підвищення ефективності депозитної політики; залучення клієнтів через індивідуально релевантні пропозиції.
«Антикризові депозити» з гарантією повернення частини тіла вкладу достроково	Новий формат гарантій: клієнт може зняти певний відсоток депозиту без втрати прибутку у критичних ситуаціях.	Підвищення довіри; залучення вкладників в умовах високої невизначеності; зменшення страху довгострокових вкладень.
Прозорі депозитні «конструктори» (custom-депозити)	Клієнт сам комбінує умови: частота виплат, можливість зняття, поповнення, строк, валюта.	Привабливість для клієнтів із різними моделями заощаджень; індивідуалізація продуктів.

Примітка. Складено автором.

Таким чином, у сукупності подані інновації здатні істотно підвищити ефективність механізмів залучення заощаджень населення, зробити депозитні продукти сучаснішими, гнучкішими та соціально релевантними, що є необхідною передумовою для формування стійкої ресурсної бази банків у посткризових умовах. У той же час впровадження інноваційних підходів до залучення заощаджень населення є не лише інструментом оновлення банківського сектора, а й важливим чинником економічної стабільності, стійкості фінансової системи та розширення можливостей розвитку для домогосподарств і банківських установ, створюючи основу для трансформації депозитного ринку у високотехнологічний, клієнтоцентричний та конкурентоспроможний сегмент сучасної економіки.

3.2. Підвищення фінансової грамотності населення як інструмент стимулювання довгострокових заощаджень

Розширення спектра фінансових продуктів, зокрема інноваційних депозитних та інвестиційно-ощадних інструментів, висуває нові вимоги до здатності домогосподарств оцінювати ризики, приймати обґрунтовані рішення та ефективно управляти власними фінансами. За таких умов недостатній рівень фінансової культури стає суттєвим обмеженням у мобілізації внутрішніх заощаджень, тоді як підвищення фінансової грамотності здатне перетворитися

на важливий чинник оптимізації заощаджувальної поведінки населення.

На думку І. Сидор та Т. Сидор «фінансова грамотність є однією з ключових компетентностей, необхідних для успішного функціонування в повсякденному житті. Протягом усього життя людина постійно стикається з питаннями, що стосуються управління особистими, сімейними або бізнесовими фінансами. Ці питання можуть включати фінансування щоденних потреб, інвестиції в майбутнє, прийняття важливих рішень на життєвих етапах, а також реагування на непередбачувані ситуації або умови невизначеності» [42].

Фінансова грамотність у сучасних соціально-економічних умовах розглядається як комплексна характеристика здатності особи розуміти природу фінансових продуктів і послуг, усвідомлено приймати економічні рішення та здійснювати відповідальне управління особистими фінансами. Це поняття охоплює не лише знання про структуру фінансової системи чи принципи функціонування банків, а й сформовані навички планування доходів і витрат, оцінювання фінансових ризиків, використання сучасних інструментів заощадження та довгострокового інвестування. У широкому розумінні фінансова грамотність виступає невід'ємною складовою загальної економічної культури населення та фактором, що визначає рівень його соціально-фінансової стабільності.

Завдання фінансової грамотності охоплюють кілька ключових напрямів (рис. 3.1, табл. 3.3). Аналіз наведених завдань фінансової грамотності свідчить, що вони спрямовані на формування комплексної системи знань, навичок та поведінкових установок, які визначають якість фінансових рішень домогосподарств. Фінансова грамотність у контексті заощадження виступає не лише освітнім інструментом, а й важливим соціально-економічним механізмом, що впливає на рівень фінансової стабільності кожної сім'ї та на здатність банківської системи акумулювати внутрішні ресурси. Першочерговими завданнями є формування базового розуміння сутності заощаджень, їх ролі у фінансовій безпеці домогосподарств, а також усвідомлення необхідності планування доходів і витрат [14]. Такі знання забезпечують основу для розвитку

відповідальної поведінки та здатності створювати резерви, необхідні для подолання ризиків і непередбачуваних подій.

Рис. 3.1. Завдання фінансової грамотності населення

Примітка. Складено автором на основі [11; 12; 14; 46].

Таблиця 3.3

Завдання фінансової грамотності населення щодо формування заощаджень та використання банківських інструментів

Завдання	Зміст	Очікувані результати для населення та банків
Формування базових фінансових знань	Ознайомлення з принципами доходів, витрат, бюджетування, поняттями заощаджень та фінансових ризиків	Зростання здатності населення планувати фінанси та ухвалювати обґрунтовані рішення щодо заощаджень
Розвиток навичок фінансового планування	Вміння складати персональний бюджет, визначати частку доходу для заощаджень, планувати коротко- й довгострокові накопичення.	Зростання обсягів систематичних заощаджень та зниження імпульсивних витрат.
Розуміння інструментів банківського заощадження	Пояснення особливостей депозитів, умов договорів, міри ризику, гарантій ФГВФО	Підвищення рівня довіри до банківської системи та збільшення обсягів депозитів
Оцінювання ризиків та фінансової безпеки	Навчання розпізнаванню фінансових шахрайств, оцінці ризику втрати коштів, вибору надійних банків.	Зменшення фінансових втрат населення та зростання довіри до банківської системи.
Формування ошадної поведінки	Розвиток дисципліни регулярного відкладення, культури накопичень, довгострокового фінансового планування	Збільшення частки домогосподарств, які мають резервні фонди та користуються депозитами
Підвищення цифрової компетентності	Навчання користуванню онлайн-банкінгом, інтернет-депозитами, мобільними застосунками	Розширення доступу до сучасних депозитних продуктів, зростання швидкості та зручності їх використання
Запобігання фінансовим помилкам та шахрайству	Ознайомлення з правилами безпеки, ознаками шахрайства, правами споживачів фінпослуг	Зниження кількості втрат населення через шахрайство; підвищення довіри до банків
Розвиток довгострокового фінансового мислення	Пояснення ролі резервного фонду, цілей накопичення, інвестиційної поведінки	Становлення культури довгострокових депозитів та планування майбутніх витрат

Примітка. Складено автором на основі [11; 12; 14; 46].

Наступним завданням є формування навичок довгострокового планування, зокрема визначення фінансових цілей, структурування бюджету, створення резервів ліквідності. Також фінансова грамотність покликана навчати населення правильно інтерпретувати інформацію щодо вартості фінансових продуктів, зобов'язань та потенційних ризиків, що дозволяє уникати фінансових помилок, шахрайства чи надмірної заборгованості [46]. До завдань фінансової грамотності також належить розвиток мислення щодо фінансових рішень, а саме здатності оцінювати альтернативи, порівнювати умови та прогнозувати можливі наслідки прийнятих рішень.

Визначення ролі фінансової грамотності у формуванні економічно відповідальної особистості здійснюється на основі функцій. Однією з ключових функцій є інформаційно-просвітницька, що забезпечує доступ до актуальних знань про фінансовий ринок, регулятивні зміни та інноваційні продукти. Регулятивно-поведінкова функція полягає у здатності фінансової грамотності впливати на раціональність фінансових дій, сприяти уникненню імпульсивних витрат та формувати ощадні звички. Захисна функція проявляється у підвищенні здатності громадян протидіяти фінансовим ризикам, включно з інфляційними втратами, шахрайством чи недобросовісними практиками фінансових установ. Мотиваційна функція фінансової грамотності формує усвідомлену мотивацію до накопичення та інвестування, привчаючи домогосподарства до стратегічного бачення майбутнього добробуту.

Тому, фінансова грамотність сприяє формуванню економічно вмотивованої поведінки, заснованої на розумінні вартості грошей у часі, інфляційних ризиків та переваг інституційних форм заощадження порівняно з неформальними каналами. Домогосподарства, що володіють базовими та поглибленими фінансовими знаннями, здатні ефективніше використовувати доступні фінансові інструменти, у тому числі сучасні депозитні продукти, ощадні рахунки з гнучкими умовами, цифрові інвестиційні сервіси та автоматизовані програми накопичення [42]. Високий рівень фінансової грамотності підвищує довіру до банківської системи, оскільки дозволяє

населенню краще орієнтуватися в умовах договорів, порівнювати альтернативи та оцінювати рівень захисту вкладів.

Поширення фінансових знань також створює умови для зниження асиметрії інформації між банками та клієнтами. Інформаційно підготовлені споживачі охочіше звертаються до інноваційних продуктів. У такий спосіб підвищення фінансової грамотності стає не лише соціальною, а й економічною інвестицією, оскільки мобілізує відкладені ресурси домогосподарств та підсилює ресурсну базу банківського сектору.

Крім того, освітні програми та інформаційні кампанії з фінансової грамотності стимулюють формування довгострокової культури заощадження. Набуття навичок планування бюджету, розуміння переваг регулярного накопичення, використання цифрових ощадних сервісів змінює поведінкові моделі населення у бік стабільності та відповідальності [4]. Це не лише збільшує обсяг легальних заощаджень, а й сприяє зменшенню залежності від ризикових, неформальних та низькопродуктивних способів зберігання грошей.

Однак, означені властивості фінансової грамотності не завжди мають прояв у реальній фінансовій поведінці населення, адже на основі проведеного дослідження виявлено суттєві розбіжності між задекларованими знаннями та фактичними навичками управління особистими фінансами. А саме «рівень базової фінансової грамотності в Україні залишається помірним. Лише третина українців можуть правильно визначити річну ставку за кредитом, якщо їм названа місячна. Відносна більшість схильні витратити залишкові кошти або зберігати їх у готівці чи на рахунку, уникаючи інвестицій. Обізнаність обмежується переважно знанням курсу валют – інші фінансові теми залишаються малозрозумілими» [31]. Це свідчить про те, що наявність теоретичних знань не гарантує формування ефективних ощадних стратегій, а фінансова грамотність потребує поглибленої практичної спрямованості, регулярного оновлення та адаптації до сучасних умов функціонування фінансового ринку. Тому, у табл. 3.4 подано напрями розвитку елементів фінансової грамотності населення.

Таблиця 3.4

Напрями розвитку фінансової грамотності населення у сфері заощаджень

Напря́м	Механі́зм реаліза́ції	Очікува́ний ефект
Освітні програми з фінансової грамотності та заощаджень	Розроблення навчальних курсів для різних вікових груп; інтеграція фінансової грамотності у шкільну та університетську освіту; державні програми підвищення фінансової культури.	Підвищення обізнаності населення щодо форм заощаджень, зміцнення дисципліни накопичення, зростання кількості домогосподарств, що використовують банківські продукти.
Популяризація депозитних продуктів та прозорих умов	Створення банками доступних довідкових матеріалів; спрощення умов депозитних договорів; онлайн-калькулятори дохідності; порівняльні інструменти вибору депозитів.	Зменшення інформаційної асиметрії, підвищення довіри до банківської системи, зростання обсягу строкових і накопичувальних депозитів.
Розвиток цифрової фінансової грамотності	Навчання населення роботі з мобільними застосунками банків; інструкції щодо проведення безпечних онлайн-операцій; державні та банківські цифрові освітні платформи.	Розширення доступу до сучасних інструментів заощадження, активне використання онлайн-депозитів, зниження страху перед цифровими фінансовими сервісами.
Формування навичок довгострокового фінансового планування	Поширення методик бюджетування, навчання використанню інструментів планування (фінансові трекери, бюджети сім'ї); консультаційні сервіси в банках.	Зростання довгострокових вкладень, формування культури накопичення, зменшення імпульсивного споживання.
Підвищення довіри до банківської системи через інформування про гарантії	Роз'яснення принципів роботи Фонду гарантування вкладів; регулярні публічні комунікації НБУ і банків щодо стабільності системи.	Усвідомлення населенням захищеності депозитів, зниження рівня тіньових заощаджень, збільшення депозитної бази у гривні.
Просування відповідальної фінансової поведінки	Кампанії щодо ризиків надмірного кредитування; інформування про необхідність резервів; підтримка сімейних фінансових стратегій.	Раціоналізація структури фінансових рішень домогосподарств, збільшення частки коштів, спрямованих у заощадження.
Партнерські програми банків з місцевими громадами та роботодавцями	Спільні лекції, консультації, фінансові майстерні; формування корпоративних програм заощаджень.	Розширення охоплення фінансовою освітою, підвищення мотивації до регулярного накопичення.

Примітка. Складено автором.

Представлені напрями характеризують окремий інструмент впливу, однак у сукупності вони формують комплексну модель поведінкових змін у домогосподарствах. Першим напрямом має стати розроблення спеціалізованих програм фінансової освіти, спрямованих саме на культуру заощадження. Такі програми повинні охоплювати знання про механізми накопичення, різні форми заощаджень, роль депозитів у захисті від інфляційних втрат, а також базові принципи грошей у часі. Особливе значення має пояснення взаємозв'язку між

ризиком, строком розміщення і дохідністю, що дає змогу формувати у населення усвідомлене ставлення до вибору депозитних продуктів. Наступним слід виділити інформаційну підтримку населення щодо умов розміщення коштів у банках, зокрема прозоре пояснення процентної ставки, реальної дохідності після оподаткування, механізмів капіталізації, правил дострокового зняття, системи гарантування вкладів та сутності депозитних ризиків [26]. Саме ці знання формують основу довіри до банків і дають можливість домогосподарствам приймати зважені рішення замість спирання на чутки чи емоційні фактори. В сучасних умовах важливим напрямом є підвищення цифрової фінансової грамотності, оскільки значна частина депозитних продуктів сьогодні функціонує через дистанційні канали. Розуміння безпеки онлайн банкінгу, правил захисту персональних даних, ризиків шахрайства, а також уміння користуватися цифровими інструментами відкриття та управління депозитами сприяють розширенню участі населення в банківських заощадженнях.

Сукупно всі ці напрями створюють умови, за яких фінансова грамотність перетворюється з теоретичного знання на практичний інструмент підвищення добробуту домогосподарств, стабілізації грошового ринку та розширення ресурсної бази банків. Ефект від їх реалізації полягає у формуванні фінансової культури, яка є передумовою сталого функціонування ринку заощаджень та забезпечує банкам стабільний приплив депозитних ресурсів.

ВИСНОВКИ

Дослідження особливостей формування та залучення заощаджень населення до банківського сектору дозволило сформулювати висновки про властивості заощаджень домогосподарств, визначити фактори, що формують їхню динаміку, та оцінити ефективність механізмів мобілізації внутрішніх фінансових ресурсів.

На основі дослідження визначено, що економічна сутність заощаджень населення виявляється в їхній подвійній природі: вони одночасно є результатом індивідуальних фінансових рішень домогосподарств і важливою складовою формування внутрішнього фінансового потенціалу країни. Заощадження виникають не як пасивний залишок доходу, а як усвідомлений міжчасовий вибір, що поєднує мотиви, поведінкові елементи та реакцію на економічну невизначеність. Їхній зміст охоплює не лише резервування частини доходу, а й формування ресурсу, здатного підтримувати добробут домогосподарств у майбутньому та забезпечувати відтворювальні процеси в економіці.

Визначено, що особливості залучення заощаджень населення в діяльність банківських установ формують комплексний механізм взаємодії між домогосподарствами та фінансовою системою, який значною мірою визначає стійкість та ефективність банківського сектору. Визначальним чинником виступає довіра населення до банківських інститутів, оскільки саме вона забезпечує готовність домогосподарств передавати свої кошти у фінансовий сектор. На неї впливають як макроекономічна стабільність, так і репутація конкретної установи, прозорість її діяльності, якість сервісу та дотримання регуляторних вимог. Зростання конкуренції між банками й небанківськими фінансовими структурами вимагає від банків безперервного оновлення продуктового ряду, впровадження гнучких і диверсифікованих депозитних інструментів, орієнтованих на різні сегменти населення.

Проведений аналіз засвідчив, що банківські депозити продовжують відігравати ключову роль у механізмі акумуляції внутрішніх фінансових ресурсів, а депозитна політика банків виступає важливим елементом фінансової

стабільності та стійкості банківського сектора. Аналіз структури заощаджень показав зміщення переваг населення у бік ліквідних депозитних інструментів, що є реакцією на економічну невизначеність, інфляційні ризики та воєнні виклики. Заощадження населення та їхнє вкладення в депозити у 2020–2024 рр. формувалися під впливом поєднання макроекономічних шоків (пандемія, інфляція, війна), монетарної політики, рівня доходів, довіри до фінансових інститутів, а також стратегії самих банків. Найбільш значущими факторами, які стимулювали притік ресурсів на депозитні рахунки, були: підвищення процентних ставок на гривневі депозити, нестабільність економіки та валютного курсу, зростання невизначеності, а також зростаюча потреба в ліквідності і страхових формах збереження капіталу. В умовах зовнішніх шоків і підвищеної ризикованості, банківські депозити виступали для населення як один із найнадійніших механізмів збереження та захисту коштів, що дозволило банківській системі значно наростити депозитну базу навіть попри кризові виклики.

Оцінка депозитних програм провідних банків засвідчила, що ефективність залучення коштів домогосподарств визначається не лише розміром процентних ставок, а й структурою депозитних продуктів, гнучкістю умов розміщення, доступністю онлайн-сервісів, наявністю спеціалізованих програм для окремих соціальних категорій. Подальший розвиток депозитних програм доцільно орієнтувати на удосконалення їх функціональної гнучкості, підвищення реальної доходності та інтеграцію інноваційних фінансових рішень, що дозволить зміцнити ресурсну базу банків і забезпечити активне залучення заощаджень домогосподарств у національну економіку.

У роботі обґрунтовано, що інноваційні підходи до залучення заощаджень, а саме цифрові ощадні сервіси, автоматизовані інструменти нагромадження, депозитні продукти з інтерактивними елементами, мобільні платформи та аналітичні рішення здатні істотно підвищити ефективність перетворення заощаджень у реальні банківські ресурси. Інноваційність у депозитній сфері виявляється не лише технологічним оновленням, а й зміною принципів

комунікації з клієнтом, підвищенням прозорості умов і вдосконаленням сервісної складової.

Узагальнення результатів дослідження ролі фінансової грамотності у заощадженні населення довело, що рівень поінформованості населення щодо інструментів заощадження є ключовою передумовою ефективного використання сучасних банківських продуктів. Саме недостатня фінансова грамотність стримує формування заощаджень, посилює схильність до нераціональних фінансових рішень і зменшує здатність населення використовувати банківські можливості для довгострокового нагромадження. У цьому контексті фінансова грамотність повинна виступати стратегічним чинником розширення ресурсної бази банків, а її підвищення – необхідним напрямом удосконалення державної та банківської політики.

Сформовані у роботі пропозиції щодо удосконалення механізмів залучення заощаджень населення охоплюють три ключові напрями: технологічне оновлення депозитних продуктів та впровадження інноваційних сервісів; розбудову системи фінансової просвіти; підвищення адаптивності депозитної політики банків до потреб різних соціальних та вікових груп. Реалізація цих заходів сприятиме забезпеченню структурного зміцнення внутрішніх джерел фінансування економіки, стимулюванню розвитку банківського сектору та підвищенню загальної фінансової стійкості країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Банківська система : підручник / [М. Крупка, Є. Андрущак, Н. Пайтра та ін.]; за ред. д-ра екон. наук, проф. М. Крупки. 2-ге вид., переробл. і доповн. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2023. 524 с.
2. Банківські операції і технології: навч.-метод. посіб. / уклад.: О.М. Гладчук, М.Г. Марич, А.В. Марич, М.П. Федішин. Чернівці: Чернівецьк. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2024. 254 с.
3. Бачо Р., Сочка К., Лоскоріх Г. Депозитний портфель банківської системи України: актуальні трансформації та виклики. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 76. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-76-95>.
4. Безділь М., Данилюк М., Дмитришин М. Формування шляхів підвищення фінансової грамотності молоді. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 71. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-146>.
5. Валіцька Л., Шинкарчук М. Вплив воєнних викликів на стан ринку банківських депозитів України. *Економічний аналіз*. 2024. Том 34. № 4. С. 523-535. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.04.523>.
6. Владика Ю., Приступко А. Інноваційні технології в банкінгу як спосіб підвищення ефективності використання ресурсів банківської установи. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск 56. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-39>.
7. Вядрова І. М., Морозов О. В. Заощадження населення як джерело банківських ресурсів: сутність, стан і перспективи. *Бізнес Інформ*. 2020. №12. С. 355–361. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-12-355-361>
8. Гасій О., Скорба О., Рошко Н. Вплив інтернет-банкінгу та мобільних додатків на зручність та доступність банківських послуг для клієнтів в Україні. *Економіка та суспільство*. 2024. Випуск 59. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-100>.
9. Гудзь Т. П., Гасій О. В., Педченко Н. С. Формування фінансових ресурсів комерційних банків України через залучення заощаджень домогосподарств на депозити. *Наукові перспективи*. 2025. №2(56). С. 769-782.

10. Дзюблюк О. В. Детермінанти депозитної політики банків в умовах фінансової нестабільності. *Економічний аналіз*. 2025. Том 35. №1. С 10-21.
11. Домбровська С. О. Сучасні методи формування фінансової грамотності населення України. *Освітня аналітика України*. 2022. № 3 (19). С. 5-14.
12. Дорошенко Н. О., Романів В. В. Фінансова грамотність населення України. *Ефективна економіка*. 2018. № 11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6682>.
13. Зеленський В. Методи залучення фінансових ресурсів домогосподарств банківськими установами в умовах економічної нестабільності. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2025. № 2(42). С. 475–486. URL: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-2\(42\)-475-486](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-2(42)-475-486).
14. Коваль С., Мельничую Ю. Фінансова грамотність домогосподарств України: сучасний стан та перспективи підвищення. *Світ фінансів*. 2024. 3(80). С. 40-52.
15. Ковшун Н. Є., Блищик В. П., Стецюк І. І. Залучення депозитів в умовах воєнного стану як інструмент розвитку підприємницького потенціалу. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування*. 2025. Вип. 2(110). URL: <https://doi.org/10.31713/ve220253>.
16. Колодяжна Т. В., Бакуменко Т. О. Економічна сутність та класифікація депозитних операцій комерційних банків. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 22. URL: <http://global-national.in.ua/archive/22-2018/151.pdf>.
17. Колоша В., Ігнатюк А. Концентрація ринку банківських послуг України: сучасний стан та перспективи. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2024. № 1 (224). С. 37-44. URL: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2024/224-1/5>.
18. Криховецька З.М., Левандівський О.Т. Сутність і напрями розвитку банківських інновацій. *Економіка і держава*. 2022. № 8. С. 56–61. URL: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/handle/123456789/13191>.
19. Лозиченко О. Сутність заощаджень домогосподарств та їх види.

Науковий вісник Полісся. 2022. № 2(23). С. 30–39. URL: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2021-2\(23\)-30-39](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2021-2(23)-30-39).

20. Марич М. Розвиток сучасних технологій банківського обслуговування населення. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 68. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-206>.

21. Маршук Л., Поліщук К. Особливості заощаджувальної поведінки домогосподарств України в умовах пандемії. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 25. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-87>.

22. Мельник А. Фінтех-тренди: як змінюється цифровий банкінг. 2025. URL: <https://proit.com.ua/news/finteh-trendy-yak-zminyuyetsya-tsyfrovuj/>

23. Мельник С. І., Шевченко Н. В., Висоцька І. Б. Банківська система: навчальний посібник у схемах і таблицях. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. 184 с.

24. Національна стратегія розвитку фінансової грамотності до 2030 року. URL: <https://bank.gov.ua>.

25. Непша А., Короленко Р. Особливості формування ресурсної бази комерційного банку. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 79. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-79-138>.

26. Нові банківські продукти 2025 року: як банки адаптують свої умови до змін економіки України. URL: <https://banki.ua/articles/novi-bankivski-produkty-2025-roku-yak-banku-adaptuyut-svoyi-umovy-do-zmin-ekonomiky>.

27. Олексин А. Розвиток депозитних операцій українських банків. *Collection of Scientific Papers «Scientia»* (23 трав. 2025, Нью-Йорк, США). С. 40–46. URL: <https://previous.scientia.report/index.php/archive/article/view/2746>.

28. Основні показники діяльності банків України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1>.

29. Офіційний сайт АТ «Державний ощадний банк України». URL: <https://www.oschadbank.ua>.

30. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua>.

31. Оцінка фінансової грамотності українців. 2025. URL: https://womenua.today/wp-content/uploads/Report_2.07_fin.pdf.
32. Панченко О., Тарасенко О., Анікейчик П., Сергіянський С. Особливості розвитку ринку депозитних послуг у сучасних умовах. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2024. № 3(39). С. 297–308. URL: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-3\(39\)-297-308](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-3(39)-297-308).
33. Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій та операцій з ощадними сертифікатами банку Постанова Національного банку України; Положення, Форма типового документа від 03.12.2003 № 516. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1256-03#Text>.
34. Про банки і банківську діяльність: Закон України 07.12. 2000, № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>.
35. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV : станом на 31 березня 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>.
36. Румик І., Бойко А., Шилько І. Особливості формування ресурсного потенціалу і забезпечення ліквідності банківських установ в умовах невизначеності. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2024. № 4(76). С. 11–21. URL: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2024-76-11-21>.
37. Сайт Monobank. URL: <https://monobank.ua>.
38. Сайт АТ «Райффайзен Банк». URL: <https://raiffeisen.ua/>
39. Сайт АТ КБ «Банк Львів». URL: <https://banklviv.ua/>
40. Сайт АТ КБ «ПриватБанк». URL: <https://privatbank.ua>.
41. Сайт АТ «ПУМБ». URL: <https://about.pumb.ua/>
42. Сидор І., Сидор Т. Фінансова безпека країни через призму фінансової грамотності громадян. *Світ фінансів*. 2024. № 4(81). С. 60–74. URL: <https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/f87a0be3-064f-4297-9d31-736f017e8fed/content>.
43. Ситник Н.С., Стасишин А.В., Блащук-Девяткіна Н.З., Петик Л.О. Банківська система: навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 580 с.

44. Сніщенко Р., Даценко Л., Мизєва В. Напрями впровадження банківських інновацій. *Трансформаційна економіка*. 2023. № 2 (02). С. 53-56. URL: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2023-2-10>.

45. Українці рятують свої заощадження від війни в банках. URL: <https://forbes.ua/inside/ukrainsi-ryatuyut-svoi-zaoshchadzhennya-vid-viyni-u-bankakh-chomu-naselennya-vidkhodit-vid-traditsii-zberigati-gotivku-21042022-5570>

46. Ярова Ю. М. Фінансова грамотність населення та розвиток національної економіки. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2024. Вип 20. Т.2. С. 61-68.

47. European Central Bank. URL: <https://www.ecb.europa.eu/home/html/index.en.html>.

48. The New Digital Demand in Retail Banking. URL: <https://www.oracle.com/a/ocom/docs/dc/new-digital-demand.pdf>.